

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך במא (כימזי)

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכבית [*]
סולמית [#] -
[מספר שיעור] -
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'א"לפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת
'בבלבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בטא (ביטוי)

עבודה

ז בלכנפדיה עבודת ה' בלכנפדיה בטא (הכטה)

מחשבה

זז בלכנפדיה בטא (ביטוי)
כד סוגיות במחשבה בטא (ביטוי)

רל"א שערים

כו צירוף כ-ט / כ-א / מ-א

קבלה

לג בלכנפדיה קבלה בטא (ביטוי)
לח מילון ערכים בקבלה בטא (ביטוי)

ארמית

מא מילון ערכים בארמית בטא אכטת אכטומטום
סלכטיקו אכמטים אנכטאות חכט שיכומא

לתוכן עניינים מפורט <<< עמוד מב

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בטא (ביטוי)

בלבביפדיה עבודת ה'

במא (ביטוי)

וא"כ, כל שורש הבריאה בנוי באופן שההבטה - הראיה היא זו שיצאה לפועל באמירה.

ראיה של עין טובה מולידה לשון טוב וראיה של עין רעה מולידה לשון הרע

והיפך כך בקלקול אומרים חז"ל (גמ' סנהדרין ק"ד ב') "מפני מה הקדים פ"א לעין" [ברוב האלפא ביתא שבאיכה, רש"י שם], בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם".

כלומר, כאשר רואים בעיניים ראה דתיקון, הראיה מוגדרת הבטה, והדיבור שיוצא לפועל מכח ההבטה הוא ביטוי שפתיים, שכשם שההבטה היא ראה דתיקון בבחינת "וירא אלקים את האור כי טוב" ששם הוא השורש לראיה של טוב בבחינת 'טוב עין', כך גם הדיבור שיוצא הוא בגדר לשון טוב'.

אבל מצד הקלקול זה מתגלה באופן של "אמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם", - ו'לא ראו בעיניהם' אין כוונת הדבר כפשוטו שהם לא ראו כלל, שהרי כמו שאומרים חז"ל לגבי המרגלים שהם ראו שבארץ ישראל מקברים מתים ומכח כך הם אמרו "ארץ אוכלת יושביה", אלא "לא ראו בעיניהם" היינו שהם לא ראו ראה טובה אלא ראה רעה בבחינת 'עין רעה', וכשראית העין היא באופן של 'עין רעה', כך גם הפה מוציא לפועל 'לשון הרע'.

וכידוע שורש הקלקול הראשון היה מכח שהנחש ראה את אדם וחוה מזדווגים זה לזה, והרי ששורש הקלקול הוא בראה של ערוה [=שאותיות רע בקרבן], וזה יוצא לפועל אצל הנחש באופן של מספר לשון הרע.

וא"כ בעומק, הן הלשון טוב והן הלשון הרע שבמבטא שפתיים, שורשם הוא בהבטה - ראה,

גדר ה'מבטא' - הבטה בעין שיצאה לפועל באמירה

במא - השורש של 'ביטוי שפתיים', ומשמעותו הוא - המבטא של הפה, האופן ששבו האדם מבטא את דבריו בפיו.

ובכללות ממש, ישנם כמה פנים מהיכן בא שורש הדיבור שנמצא באדם, יש אופן שהאדם מדבר את מה שהוא חושב במוחו, יש אופן שכשהאדם מדבר, הוא מדבר את מה שבלבו וכלשון רבותינו שהפה הוא קולמוס הלב, יש אופן שהאדם מדבר את מה שהוא שומע מאחרים, והיינו שהוא משמיע את מה שהוא שומע כדוגמת מתרגם שהוא שומע דברים ומשמיע אותם באופן של תרגום.

ויש אופן שהאדם מדבר את מה שענינו ראו וכדוגמא הברורה - עדים שמעידים, שעל דרך כלל עדותם היא מכח מה שהם ראו, ולעניינא דידן*, כאשר האדם מביט והוא מוציא לפועל את מה שהוא מביט, הרי שזה הופך להיות מבטא שפתיים, ביטוי שפתיים, כלומר, מה שהוא נקרא ביטוי זהו בפרטות ביחס למה שהאדם הביט וראה והוא אומר את מה שהוא ראה, שזהו הנקרא ביטוי שפתיים.

והשורש הגמור לדבר הוא דברי חז"ל הידועים עד מאד "איסתכל באורייתא וברא עלמא", כלומר, ה'איסתכל באורייתא' זהו השורש של מה שהקב"ה הביט בתורה, ומכח כך הוא 'ברא עלמא' ע"י העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, והיינו שהשורש של העשרה מאמרות הוא ההבטה שמונחת בראיית הבורא ית"ש כביכול, והתולדה של זה הוא הביטוי שפתיים של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם - "ויאמר אלקים".

* כהמשך למה שנתבאר לעיל בערך בט-הבטה.

וגילוי בדיבור של מה שהוא רואה שזה עיקר סוגיא דידן, הביטוי שנולד מכח ההבטה.

הראיה - שורש כח הדיבור שבפה ושורש כח האכילה שבפה

זה מצד הכח הדיבור שנמצא בפה, אך ישנו כח נוסף בפה שזהו כח האכילה, וכמו שבדיבור יש דיבור באופן דתיקון ויש דיבור באופן דקלקול, כך גם באכילה ישנה אכילה באופן דתיקון וישנה אכילה באופן דקלקול. האכילה דתיקון היא מה שנאמר בלשון הפסוק "צדיק אוכל לשובע נפשו" והאכילה דקלקול היא מה שנאמר שם בסיפא דקרא "ובטן רשעים תחסר"

ונתבונן להבין ברור - הרי הגמ' ביומא אומרת להדיא שהסיבה שסומא איננו שבע באופן שלם, זה מחמת שהוא לא רואה את המאכל, ומבואר א"כ בעומק בדברי הגמ' הללו ששורש השביעה מכל מאכל שהאדם אוכל הוא גנוז בכח הראיה שהוא רואה.

ולפי"ז בהקבלה לדברים שהוזכר קודם לכן - הן בדיבור של הפה יש אופן ששורשו בראיה והן האכילה שבפה יש לו שורש בראיה - ולכן יש חסרון בשורש האכילה כשהוא אינו רואה את המאכל שע"כ הוא איננו שבע.

ובעומק, מה ש"בטן רשעים תחסר" זהו מחמת שהרשעים הם צרי עין, שכיון שרשע הוא צר עין לכן כשהוא רואה את המאכל הוא רואה אותו באופן של צרות עין והיינו שיש בו בעומק דקות של סומא.

יש מי שרואה את הדבר לאמיתתו שהוא בבחינת "טוב עין הוא יבורך" שנאמר על משה רבינו, ויש מי שרואה את הדבר באופן של עין רעה שזוהי בחינת בלעם [כמו שנתבאר בערך ב-ט, הבטה], והרי שאצל בלעם, כשהוא רואה את הדבר שהוא אוכל, הוא רואה אותו באופן של צרות עין - ולכן דייקא בלעם היה 'שתום העין', סומא בעין אחת כמו שאומרים חז"ל כי שורש ראייתו היא באופן של צרות שהיא ראייה דקלקול.

שכאשר הראיה היא 'עין טובה', מכח שההבטה היא לטובה, גם הביטוי שפתיים שנולד מכח כך הוא ביטוי דתיקון, אבל כאשר ההבטה היא בבחינת 'עין הרע', הרי שגם הביטוי שפתיים שנולד מהדבר הוא בבחינת מספר לשון הרע שהתגלה אצל הנחש.

וזוהו "אמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם", כיון שהעין רע לא רואה את אמיתת הדבר עצמו ולכן זה מוגדר בעומק שהם אומרים את מה שהם לא רואים דהיינו את הראיה מצד התיקון שזוהי הראיה האמיתית, אלא את מה שהם רואים מצד הקלקול.

וזוה עומק דברי חז"ל הידועים עד מאד "אין לדיין אלא מה שענינו ראות" שהרי כמו שאומר ע"ז הסבא מקלם כידוע שאמנם אין לדיין אלא מה שענינו ראות, אבל זה גופא התביעה על הדיין, למה כך ענינו ראו את הדבר, והיינו שבעומק, אצל הדיין יש כח של בחירה איך לראות את הדברים שלפי"ז מוגדר מה הוא רואה, - ואחרי שזה מה שהוא רואה, אז נאמר "אין לדיין אלא מה שענינו ראות".

גדר הבליטה שבהבטה דקלקול שמתלשלת לסיפור לשוה"ר

וכפי שחודד [לעיל בערך ב-ט, הבטה], כח ההבטה של העין מצד הקלקול שבדבר הוא בבחינת "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", זוהי ההבטה שרואה את הדבר הבולט שזהו ה'ב'-ט' שבהבלטה, וזה מה שהעין רואה, וכשזה משתלשל לדיבור, זהו גדר מספרי לשון הרע ורכילות שהם מספרים את מה שבולט ונראה מהדברים, ואת הבליטה שהם ראו בראיתם, את זה הם מספרים בדיבורם, שהרי זהו דרך מספרי לשוה"ר שהם מספרים את כל מה ששונה ובולט מזולתו, שכמו שחודד, שם מונח עומק כח ההבטה דקלקול.

ובעומק יותר, הרי כמו שחודד לעיל, ישנם ארבעה שורשים לכח הדיבור שבפה - גילוי המחשבה שבמח, קולמוס הלב, שומע ומשמיע

זה מכח צרות עין והרי שהראיה שלו חלה בכח האכילה עצמה כמו שנתבאר, ונמצא שבעומק, אכילתו היא במדרגת 'מים גנובים ימתקו', שכיון שאין לו באכילתו את חלקו שלו אלא הוא צר עין גם בממון שלו, הרי שכל דבר שהוא אוכל, זה נתפס אצלו במהלכי "מים גנובים ימתקו", כלומר, כיון שאכילתו את המאכל היא לא לפי המדרגה שהוא נמצא בה, זה נקרא בעומק 'מים גנובים ימתקו' במה שהוא לוקח דבר שאיננו ממדרגתו שלו.

הרי הגדר של 'צר עין' זהו אדם שמרגיש שבעומק מה ששייך לחבירו, זה בא על חשבון חלקו שלו, זוהי ההגדרה של צרות עין, ולכן גם כשהוא אוכל את המאכל ששייך בדין ממון לו, אבל עדיין זה מאותה תפיסה של 'מים גנובים ימתקו' - ומחדדים בבירור - עומק ההגדרה של 'מים גנובים ימתקו' קיימת גם בחלקו של האדם עצמו כיון שאיננו שלם עם חלקו שלו ואיננו מסכים ומשלים עם חלקו שלו, הרי שכל מה שהוא לוקח זה בבחינת 'מים גנובים ימתקו'.

ולפי"ז כמו שברור - זה מקום ה'בטן רשעים תחסר' וכפי שנתברר שזהו הבחינה של מים גנובים ימתקו - ודייקא שם, במקום מתניו של האדם נמצא האבנט - החגור שמקומו הוא תחת בטנו של האדם.

הרי מבואר בחז"ל שהאבנט שבבגדי כהונה מכפר על הגנבים משום שדרך הגנבים להסתיר את מה שהם גונבים בתוך האבנט שלהם בחלל שישנו שם, וכמובן האותיות ב'-ט' שנמצאות בשורש של בלט ובטן נמצאות ג"כ בתיבת אבנט ולכן גם מקומו של האבנט מתחת למקום הבטן, וכזוה מתגלה אצל הגנבים, האבנט שייך דייקא ל'בטן רשעים תחסר'.

כלומר, במדרגת הגנבים מה שהבטן שלהם בולטת זה מכח ה'בטן רשעים תחסר' וכפי שנתבאר לעיל מדוע 'בטן רשעים תחסר' - כי כל מאכלם הוא בבחינת "מים גנובים ימתקו" ולכן האבנט שבבגדי כהונה שמכפר על הגנבים נמצא מתחת למקום הבטן.

ועולה א"כ שהן כח הדיבור שנמצא בפה יש לו שורש בראיה והן כח האכילה שנמצא בפה, שורשו הוא במציאות הראיה.

שורש ה'בטן רשעים תחסר' - הצרות עין שרואה את המאכל בחסרונו

וכמו שנתבאר, כאשר הוא רואה את המאכל באופן של 'שתום העין', באופן של צרות עין, הרי שהוא רואה את המאכל בחסרונו ומכח כך נאמר "בטן רשעים תחסר", וכמובן במילה בטן עצמה נמצאות האותיות ב-ט של שורש הביטוי, אלא שכשמתגלה הביטוי בבטן, זהו מאותו שורש של הבלט בבחינת כריסו של אדם שהוא מקום ההבלטה שמתגלה בבטן.

וזה ברור א"כ - מי שבראיתו הוא רואה את מה שבולט, מכח כך גם אכילתו היא מאותה תפיסה של ראייה של דבר הבולט, ולכן גם התולדה של אכילה היא בבחינת אכילת בטן שנאמר בה 'בטן רשעים תחסר', וכמו שנתבאר, הסיבה ש'תחסר' זהו משום ששורש ראיית המאכל הוא באופן של 'שתום העין', של צרות עין.

אצל הצדיק אומרים חז"ל 'אוכל קימעא ומתברך המאכל במעיו' שזה מה שנאמר בברכות "וברך את לחמך" וגו', אבל היפך כך מתגלה במציאות הקללה, שהאכילה היא מכח 'שתום העין' - צרות עין, וכיון שהוא אוכל את מה שבולט, הרי שהאכילה נהפכת למציאות הקלקול של 'בטן רשעים תחסר'.

עומק ה"מים גנובים ימתקו" המתגלה באכילת הרשע - מכח שאין לו באכילה את חלקו שלו אף כשהאוכל הוא קניינו

ובעומק יותר, מה שהאדם אוכל במדרגת 'בטן רשעים תחסר' הוא בבחינת 'מים גנובים ימתקו', כלומר, שורש האכילה דתיקון היא מדרגת האכילה של ה'מן' שניתן לכל איש כפי אוכלו "עומר לגולגולת", שכל אחד אוכל את מה שייך לחלקו שלו, אבל מי שהוא צר עין, אפילו באופן שהוא אוכל את מה שעפ"י דין זהו קניינו ששייך לו, אבל בעומק מה שהוא אוכל

עומק ה'תשלומי כפל' דגנב - מכח שאינו מתחבר לממון כמות שהוא אלא ל"יש לו מנה רוצה מאתיים"

ובעומק, הכח של "יש לו מנה רוצה מאתיים" שמתגלה ברשע היינו שמלבד המנה שהוא חלקו של ה"יש לו מנה רוצה מאתיים" - גם את חלקו של חבירו, והרי שכל מנה שיש לו נעשה אצלו בולט במה שעל ידו הוא 'רוצה מאתיים' וכן כשיש לו מאתיים הוא רוצה ארבע מאות, שכל שיש לו יותר, כך הוא בולט יותר משיעור המקום הראוי לו, - זה השורש המתגלה במדרגת 'בטן רשעים תחסר'.

וזוהי עצם תפיסת הגנב כמו שהוזכר, ולכן גנב שגונב מנה מחזיר מאתיים, וכשהוא גונב מאתיים הוא מחזיר ארבע מאות, וזה ברור - מאותו שורש של "יש לו מנה רוצה מאתיים", יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות" שהוא רוצה כפל, זה בדיוק גדר תשלומי כפל של גנב, והיינו שהחיוב תשלומין של הגנב נובע מתפיסת הגנב שהאופן שהוא מתחבר לממון הוא לא באופן שהוא קיים כמות שהוא אלא באופן שהוא בולט יותר ושיעור בליטתו של כל דבר הוא הכפלתו של הדבר עצמו, ולכן הוא גם חייב לשלם כפל, כי הוא חייב את הדבר כפי תפיסתו שהדבר בולט, וכל בליטה בעומק היא כפי שיעור הדבר עצמו בהכפלה שלו שזה עומק הבליטה שלו וזהו עומק ההגדרה של "ובטן רשעים תחסר", כי במדרגת הרשעים חסר להם את בחינת הכפל דקלוקל, וזה הבליטה שמתגלה במקום ה'בטן רשעים' כמו שנתחדד.

עומק הבליטה דתיקון המתגלה בהריון מכח ה'עובר ירך אמו'

ונתבונן להבין עמוק, הרי האופן שמתגלה שורש ומקור הבליטה במקום הבטן לא מצד ריבוי של אכילה, זהו בשורש יצירת האדם כשהוא עובר במעי אמו, שאז מתגלה אצל האם "כריסה בין שיניה" כלשון חז"ל, והרי כשהעובר נמצא במעי אמו הוא אוכל ממה שאמו אוכל ושותה ממה שאמו שותה כמו שאומרים חז"ל,

והיינו שאין אצלו את ה'בטן רשעים תחסר', את ה'יש לו מנה רוצה מאתיים', אלא הוא ניזון בדיוק ממה שאמו ניזונית והיינו שיש לו בדיוק את חלקו שלו משורשו שלו - שזה אמו עצמה - זה מקום יניקתו שמשם הוא ניזון.

וטעם הדבר משום שעדיין לא התעורר בו הכח של היצר הרע, - וכדברי הגמ' הידועים בסנהדרין לגבי אנטונינוס ורבי שאנטונינוס אמר שאם היה לו לעובר יצה"ר במעי אמו הוא היה מבעט ויוצא וכמובן האותיות ב'-ט' נמצאת בשורש בעט כמו בשורש בלט. והיינו שהוא מבעט ויוצא משום שהוא לא רוצה לבלוט באופן דתיקון מדין עובר ירך עמו שהוא אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו אוכלת אלא הרצון שלו לבלוט הוא מכח בליטה עצמית שלו ולכן אילו היה לו יצה"ר, הוא לא היה רוצה להישאר במעי אמו שאז הבליטה היא של אמו, אבל 'מבעט ויוצא' ואז הוא יהיה בולט מצד עצמו, - זהו 'מבעט ויוצא', 'מבעט' דייקא.

סדר תהליך האכילה המתגלה באכילה דתיקון לעומת ה'הלעיטני נא' שבאכילה דקלוקל

וכידוע, הגילוי של מבעט ויוצא התגלה בפועל אצל עשיו הרשע, ולכן מתגלה אצלו גם כן ה'בטן רשעים תחסר' במה שהוא מבקש מיעקב "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" שזהו שורש האכילה דקלוקל, כמו שאומרים חז"ל ש'הלעיטני' זהו גילוי של תאוה לשון שנאמר במשנה לגבי בהמה "מלעיטין את הגמל" ואכילה של הלעטה זוהי אכילה באופן מהיר.

והיינו משום שיש הבדל גדול בין אם האכילה של האדם היא באופן איטי או באופן מהיר, אם האדם אוכל באופן איטי יש תהליך של אכילה שמתחיל בהכנסה לפה ולמקום השיניים שטוחנות, ולאחר מכן יש את הבליעה בגרון, וזהו סדר ירידת המאכל עד שהוא מגיע למקום הבטן.

אבל כשהאכילה היא באופן של "הלעיטני

ולכן נאמר לו "בזעת אפיך תאכל לחם".

וכמו שנתבאר, מכח הראיה דתיקון משתלשל הדיבור דתיקון ומכח כך משתלשל גם אכילה דתיקון, הראיה זהו כח ההבטה של עין טובה והדיבור זהו כח המבטא שפתיים של ה"ודברת בם" ומשם משתלשל כח האכילה דתיקון של "הטריפני לחם חוקי".

וכשאכילת האדם היא באופן הזה, הרי שלא מתגלה מכח האכילה הזו בטן הבולטת בבחינת 'בטן רשעים תחסר', זה לא אכילה של "יש לו מנה רוצה מאתיים" בבחינת 'מים גנובים ימתקו', ואצלו אין צורך באכנס שבא לכפר על הגנבים.

אבל מצד מהלכי הקלקול, הראיה היא ראה דקלקול, הדיבור הוא דיבור דקלקול בבחינת מספרי לשוה"ר, והדיבור שהוא מדבר הוא שורש מזונו של האדם.

כח האכילה שבפה מכח ה'מדבר' שבפה ועובר שאין לו כח דיבור אכילתו מאמו משורש דיבורה של אמו

לעולם אין כח באדם להיות ניזון אלא אך ורק מכח הדיבור, מלבד בעובר במעי אמו שמתגלה אצלו פה סתום וטבור פתוח שאז הוא ניזון ממה שאמו ניזונית, אבל כשהוא יוצא לאויר העולם כמו שאומרים חז"ל "נסתם הפתוח ונפתח הסתום", ואז מכח שנפתח פיו נעשה בו שורש של תחילת 'מדבר' ולכן הוא גם ניזון מכח הפה של עצמו, משא"כ בזמן היותו במעי אמו שכמו שהוזכר, מתגלה כח הבליטה אצל אמו ואין לו בליטה משל עצמו, לכן שם גם מזונו הוא מכח טבורו.

וכמו שנתבאר לעיל בשורש בט, הבחינה של טבור דתיקון נאמר על טבריה שנקראת כן משום שיושבת בטבור הארץ ועליה נאמר

נא מן האדום האדום הזה", היינו שהוא רוצה שהמאכל יגיע מיד למקום הבטן, - זוהי מדרגת 'בטן רשעים תחסר' שמתגלה אצל עשיו.

לעומת כך, אצל יעקב מתגלה להיפך, אצל יעקב נאמר "הקול קול יעקב" שזהו המבטא שפתיים דתיקון של ה"איש תם יושב אהלים" באהלי שם ועבר, וכיון שהדיבור שלו הוא באופן דתיקון, זה שורש גם לכח האכילה שלו שהוא באופן דתיקון.

שורש האכילה דתיקון שמתגלה במן שבאה מהדברי תורה לעומת שורש האכילה דקלקול של "בזעת אפיך תאכל לחם" שבאה מסיפור לשוה"ר

וכמו שכבר הוזכר במקומות אחרים שבעומק כאשר האדם אוכל באופן השלם והנכון, הרי שהמבטא שפתיים שלו הוא שורש אכילתו.

וזוהו בעומק מה שאומרים חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" כלומר, בתורה ביסודה הלימוד הוא במבטא שפתיים כמו שנאמר בקרא "ודברת בם", וכאשר האדם עוסק בדברי תורה כראוי מתקיים בו "הטריפני לחם חוקי" והיינו שכפי חלקו באורייתא שהיא עצמה נקראת לחסב, משם משתלשל לו הלחם בפועל וזהו שיעור אכילתו, וזהו העומק הדק בהגדרת דברי חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"ג, שבמן כל אחד קיבל את אכילת המן שלו כפי חלקו שלו בתורה שהוא זה שנשתלשל והפך להיות מן, - וזה בעומק שורש ההשפעה של האכילה שבא מהדברי תורה.

אבל כשנעשה שורש החטא של אדם הראשון שנאמר לו "בזעת אפיך תאכל לחם", היינו שהוא לא אוכל משורש מדרגת הדיבור שלו, שכיון ששורש האכילה מעץ הדעת היתה מכח סיפור לשוה"ר הרי שכח הדיבור נפל לקלקול, ולכן גם האכילה שלו היא משורש דיבור של לשוה"ר

^ב כמטבע לשון חז"ל "לחמה של תורה".

^ג מלבד כפשוטו שמה שהתורה ניתנה דווקא להם זה משום שהם זכים ומרוממים וכו'.

ומצד כך - מה שאומרים חז"ל שבעובר נר דלוק על ראשו^ד וע"ז אמר דוד "מי יתנני ירחי קדם" משום שאין לך ימים שאדם שרוי בטובה כמו הזמן שהעובר שרוי במעי אמו כמו שאומרים חז"ל^ה, היינו שכיון שנר דלוק על ראשו הרי שהעובר נמצא במדרגה שהראיה שלו היא ראיה של טובה, ולכן גם כל מזונו הוא ממקום הטוב מכח טבורו כמו שהוזכר שזה בבחינת 'טובה ראיתה'.

וזוהי א"כ ההבטה בתפיסת המדרגה העליונה שלה ששלמות המדרגה הזו היא ב'ותמונת ה' ביט' כמו שנתבאר לעיל בשורש בט.

שורש ה'טוב עין' של משה רבינו שמשלשל ל'דבר אחד לדור' ומשם משלשלל האכילה שבירידת המן

וכמו שברור - הרי 'ותמונת ה' יביט' זוהי מדרגתו של משה רבינו, ואצל משה עצמו שורש ההבטה אצלו הוא ב'ותרא אותו כי טוב הוא' ולאחמ"כ הוא עולה למדרגה של 'ותמונת ה' יביט'.

ומכח העין טובה שבמשה רבינו, מתגלה אצלו כח הדיבור של 'מבטא שפתיים', ואף שבתחילה הוא היה בבחינת 'ערל שפתיים', אבל כאשר זה נתקן, הוא הופך להיות 'דבר אחד לדור', כלומר, מאותו שורש שנאמר בו 'משה טוב עין', מאותו שורש הוא נקרא 'דבר לדור', מלשון דיבור ומלשון הנהגה, כי זהו המציאות של דיבור שמונח בו כח של הנהגה, והיינו שזה הנהגה מכח העין טובה ולכן הוא הוא ה'רעיא מהימנא' וזהו א"כ שורש הנהגתו של משה רבינו.

ומשם נשתלשל הדבר שבזכות משה רבינו ירד מן לישראל, והיינו שהמן שירד לישראל הוא מהשורש של הראיה טובה של משה - 'טוב עין' - ומהדיבור הטוב של משה שמשלשלל לכח האכילה בפועל בירידת המן.

ש'טובה ראיתה', ומצד כך, עובר שנמצא במעי אמו מצד התיקון באופן שזהו מקומו הראוי והטוב לו, - שם שורש מזונו הוא מהטבור, שכיון ששורש המזון מגיע מהראיה לפה כמו שהוזכר, הרי שמקור מזונו הוא מהטבור בבחינת 'טובה ראיתה' מכח שהוא מחובר לאמו בטבור ועי"כ הוא אוכל ממה שאמו אוכלת, וא"כ, שורש אכילתו היא ממדרגת הראיה שלו.

ועל אף שהראיה משתלשלת לדיבור ומהדיבור היא משתלשלת לאכילה, ובזמן שהוא עובר במעי אמו כפשוטו אין בו מציאות של דיבור, אבל בעומק הדק, הרי שורש יצירתו הוא מכח 'ראוה מדברת' שזה שורש החיבור של איש ואשה כדברי הגמ' בפ"ק דכתובות ולכן כשהוא עובר במעי אמו אף שאין לו כח דיבור של עצמו אבל יש לו שורש מאמו שדיברה ולכן משם שורש מציאות יניקתו.

ודייקא כח הזיווג נקרא גם בלשון של דיבור וגם בלשון של אכילה כלשון הפסוק "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און" כפי עומק הדברים שנתבאר השתא שכח הדיבור הוא שורש מציאות האכילה.

וכמובן, גם מדרגת העובר עדיין איננה שלימה שהרי כמו שנאמר בקרא "הן בעוון חוללתי ובחטא יחמנני אמי" ששורש החיבור של זכר ונקיבה שהוא בבחינת הדיבור והאכילה הוא איננו בשלימות, - ולכן גם היניקה שלו מהטבור שבבחינת 'טובה ראיתה' הוא איננו מתגלה באופן שלם.

אכילת העובר מכח הטבור - גילוי שורש הראיה של האכילה בבחינת 'טובה ראיתה' שבטבור

אבל מ"מ א"כ, עיקר הדבר שנתבאר ששורש האכילה של עובר שנמצא במעי אמו מכח הטבור מתגלה ג"כ מכח מדרגת הראיה כמו שנתבאר.

^ד ולא מצד הקלקול שאז נאמר בו "מבעט במעי אמו ויוצא" כמו שהיה אצל עשיו הרשע כפי שהוזכר לעיל.
^ה כפי שהוזכר שם בערך בט.

גילוי ה'בטן רשעים תחסר מכח הפסולת היוצאת לעומת האכילה השלימה שבמן מכח שנבלע באיברים

ומצד כך, הרי באכילה דקלוקל של 'בטן רשעים תחסר' יש עוד עומק דק של חסרון שמתגלה במה שיש פסולת שיוצאת מהאדם לאחר אכילתו, והרי שלעולם מה שהאדם אוכל אינו נשאר בשלימות בתוך גופו אלא חלקו יוצא לבחוץ, וא"כ, תחילת גילוי החסרון של ה'בטן רשעים תחסר' מתגלה במה שחלק מהמאכל שנכנס, הוא לבסוף יוצא.

אבל לעומת החסרון הזה שמתגלה בשורש באכילתו של האדם, אכילת המן ששורשה ב'דָּבָר אחד לדור' שמשתלשל מה'טוב עין' כמו שנתחדד, זוהי אכילה שנבלעת באיברים, כמו שדורשת הגמ' ביומא מהפסוק "לחם אבירים אכל איש - לחם שנבלע באיברים", והיינו שזה אכילה שאין בה חלק היוצא מגופו של האדם.

והרי שבמן מתגלה תיקון ל'בטן רשעים תחסר' של האכילה דקלוקל שבה חלק מהמאכל יוצא מהגוף החוצה, משא"כ במן הכל נשאר בתוך גופו של האדם, - וזה בעומק שורש האכילה המתגלה מכח מדרגתו של משה רבינו כפי סדר ג' השלבים של ההשתלשלות - ראיה, דיבור, אכילה. - זוהי עומק מדרגת הטוב שמתגלה אצל משה רבינו.

ועולה א"כ, שבפנימיות של הביטוי שפתיים השורש של כל ביטוי הוא במציאות של טוב כפי שנתחדד השתא בהרחבה מהי מדרגת הטוב הגנוזה בביטוי שפתיים.

אבל להיפך ממדרגת התיקון מתגלה 'שבועת ביטוי', והיינו שלעומת ה'ביטוי' דתיקון שנתבאר בהרחבה עד השתא, עומדת מציאות ה'שבועת ביטוי'.

עומק המחייב של המצוות מכח "מושבוע ועומד מהר סיני" - בכדי להגיע לשובע השלם שע"י קיום המצוות

הרי בהגדרה הכוללת, כל חיוב שהאדם חייב הוא מכח שיש מצוה ויש מצווה, המצוה זהו הבורא יתברך שמו והמצווה זה האדם.

אבל כפי שמבואר בלשון הגמ' בנדרים ועוד, יסוד החיוב של האדם במצוות הוא מכח "מושבוע ועומד מהר סיני", כלומר שהחיוב שהיה בהר סיני הוא בגדר של שבועה, והיינו שיסוד החיוב הוא לא רק מכח ההגדרה השורשית של מצוה ומצווה מכח ש'עבדי הבורא אנן', אלא יש שורש מחייב מיסוד מדרגת הר סיני של שבועה שכל אדם מישראל "מושבוע ועומד מהר סיני".

ומצד כך מבואר בגמ' בפ"ק בנדרים שהטעם שאין נשבעין על המצוות משום שאין שבועה חלה על שבועה כיון שהוא עומד ומושבוע מהר סיני, והיינו שמבואר בגמ' ששורש המחייב הגמור שמכחו מחוייבים כל ישראל שזהו מתן תורה שהוא שורש כל החיובים כולם, הוא במדרגת שבועה - הגדרה יסודית מאד בגדרי החיוב.

וכידוע עד מאד, שבועה נקראת שבועה מל' שָׁבַע ומלשון שָׁבַעַת, ולעניינא דידן בפרטות - כל כח המחייב שגנוז באדם שהוא בבחינת שבועה, הוא מאותו שורש של "צדיק אוכל לשובע נפשו", כלומר, שבעומק כל מדרגת החיובים שהקב"ה חייב אותנו, זה בבחינת "אוכל נפש" שהסיבה שהקב"ה חייב את האדם בחיובים זה בשביל שיתקיים בו "צדיק אוכל לשובע נפשו".

כלומר - אם כפי שנתחדד, גדר החיוב במתן תורה הוא במדרגת "מושבוע ועומד מהר סיני", מונח כאן א"כ בעומק ההגדרה שכל מה שהקב"ה חייב אותנו בשבועה זהו מחמת שזה

¹ שברור שזה ג"כ הגדרה יסודית ואמיתית.

² ואמנם יש עוד גדר של חיוב כדברי רבינו ניסים גאון שזה מה שהשכל מחייב שבזה גם עכו"ם מחוייב.

³ והרחיב בכך המהר"ל.

הרע שיוצא באופן של רעי לעומת הטוב שנבלע באיברים

וזה עומק המדרגה של הביטוי שפתיים דתיקון שהוא היפך השבועת ביטוי, כי עיקר שלימות מדרגת הפה של האדם היא שמקור דיבורו ומקור אכילתו מגיעים משורש אחד דהיינו מכח הראיה של הטוב, ומכח כך, נמצא שהוא אוכל דבר שכולו טוב כי שורשו בדיבור הטוב ושורש הדיבור הטוב בכח הראיה של הטוב.

אבל מהצד השני מתגלה להיפך שהעין רעה משתלשלת לכח הדיבור של לשון הרע, ואז האכילה היא בבחינת צרות עין, ומכח כך יוצא מהאדם פסולת שנקראת רעי וכפי שנתבאר כבר במקומות אחרים שזה נקרא רעי מלשון רע משום שהרע יוצא משם. ומצד כך באכילה מעץ הדעת טוב ורע, הטוב נבלע באיברים משורש של עין טובה, שמשתלשל לדיבור טוב ולאכילה טובה, והיפך כך ברע, שעין רעה מביא את הדיבור של לשוה"ר, והאכילה שהוא אוכל היא בגדר רע ואז היא הופכת להיות "בטן רשעים תחסר" שמביא את הרעי שיוצא לחוץ בבחינת רע שיוצא לחוץ.

וא"כ, שלימות כח הביטוי שפתיים הוא משורש "איסתכל באורייתא וברא עלמא" בבחינת "לחם איברים" שנבלע באיברים בכל קומת הטוב שבו, וזהו הביטוי שפתיים השלם - "עולם שכולו טוב"

ב-ט כטא עיניים כלכביפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 37281181

האוכל נפש הנצרך על מנת להיות שָׂבֵעַ וזהו יסוד החיוב של כל המצוות כולם, וכמובן, יש מצוות שהם עצמם אכילה כדוגמא היסודית של אכילת מצה בליל פסח וכן אכילת פת בליל א' דסוכות שהוקש בג"ש של ט"ו ט"ז מחג המצות, וכמו כן מצות אכילת הקרבנות.

אבל ביסוד הדברים, כללות כל המצוות כולם שורשם בתורה שנקראת לחם כלשון הפסוק "לכו לחמו בלחמי", ומצד כך, כמו שבמן נאמר "לחם איברים אכל איש" שהוא נבלע ברמ"ח איברים שיש לאדם משום שהוא אכילה באופן דתיקון שאין בה פסולת, על דרך זה מה שישנם בתורה רמ"ח מצוות כנגד רמ"ח איברים שיש לאדם היינו משום שנצרך שרמ"ח המצוות שמקבילים לרמ"ח איברים ייבלעו באותם איברים.

וזוהי אכילה שיש בה שביעה גמורה שלא יוצא בה דבר מגופו של האדם ולכך היא איננה בגדר "בטן רשעים תחסר". וא"כ עומק המחייב של כל המצוות כולם הוא בכדי להגיע לשובע השלם של "צדיק אוכל לשובע נפשו" וזהו מכח ה"מושבע ועומד מהר סיני" כמו שנתבאר.

וזה עומק ההגדרה שהוגדרה שהשורש מתחיל בראיה שמשתלשל לדיבור, ומהדיבור משתלשל האכילה, ומצד כך, תחילת מדרגת מתן תורה היתה ב"רצוננו לראות את מלכנו" ושם היה גילוי של עשרת הדיברות שכפי שנתבאר זה בגדר "מושבע ועומד מהר סיני" שזהו כח המדבר מצידנו שאנחנו הם אלה שמושבעים ועומדים וכדברי הגמ' בשבועות שכל האומר אמן כשהוא מושבע מאחרים זה נחשב כאילו הוא מוציא שבועה מפיו, והרי שזה נחשב שאנחנו נשבענו בפינו.

וזהו א"כ, גדר הקיום של כל המצוות כולם שהם בגדר שביעה לרמ"ח איברים, ומשם נשתלשל גם אכילת המן בפועל שהוא נבלע באיברים שמקביל למדרגת כל המצוות שנבלעים באיברים של האדם כמו שנתבאר.

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
סוגיות במחשבה
בטא (ביטוי)

בלבביפדיה מחשבה

במא (ביטוי)

החשק שלמה כתב שכשאדם מדבר בחדות, דברים אלו בולטים יותר משאר דבריו, ומשום כך הם נקראים ביטוי שפתיים. אבל כמובן שהדברים צ"ב מדוע זה נאמר רק ביחס לשבועה, הרי בשבועה אין דין לבטא בשפתיים באופן חד ביותר. אף שאדם שנודר או נשבע צריך לברר את לשון הנדר או השבועה, אבל עכ"פ צריך לברר מדוע הוא נקרא ביטוי שפתיים.

המהרש"א והמלבי"ם ביארו שהלשון ביטוי שפתיים מפרש שהאדם מביע את רחשי לבו. ובעל התניא באיגרת הקודש הוסיף עוד, שבביטוי שפתיים הרצון מנענע את השפתיים ממילא, לא שהאדם רוצה לנענע את שפתיו אלא הרצון עצמו מנענע את השפתיים שיביעו את אותו רצון. כך גם רש"י (ויקרא ה, ד) הביא מהגמרא שדורשת שביטוי שפתיים צריך שהאדם יבטא את הרצון בשפתיים ולא בלבו, שהביטוי הוא רק כשהרצון בולט בשפתיים. נמצא שביאור הלשון ביטוי שפתיים שורשו מכך שהאדם רוצה בלבו והרצון מתרחב ובולט כלפי חוץ בשפתיים, והביטוי בשפתיים הוא מה שהרצון בולט לחוץ בשפתיים.

דברים שבלב אינם דברים (קידושין מט, ב), כיוון שהם לא בולטים לחוץ אין להם קיום, כלומר לרצון אין קיום. אבל כשהרצון בולט מחוץ ללבו של האדם מתקיים הרצון בעולם. והתיבה בלט מרמזת זאת, שהתיבה בלט מורכבת מן האותיות ל-ב ו-ט, דהיינו שהבל בולט בחוץ.

ביטוי להרע או להיטיב

במשנה במסכת שבועות (יט, ב) פליגי ר'

המקור לשורש ביטוי בתורה

האותיות ב"ת וט"ת הן שורש המילים: ביטא, ביטוי ולבטא. ובתורה שורש זה נכתב בב' מקומות. פעם ראשונה בפרשת ויקרא (ד, ה) לגבי שבועת שפתיים, שנאמר, 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע או להיטיב. ככל אשר יבטא האדם בשבועה'. וזו השבועה שנקראת בלשון המשנה והש"ס שבועת ביטוי.

ופעם נוספת נאמר בתורה לשון ביטוי (במדבר ל, ז-ט), בפרשת נדרים לגבי אשה הנודרת בבית בעלה, שהוא יכול להפר לה את הנדר, 'ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה. ואם ביום שמע אישה יניא אותה, והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה, וה' יסלח לה'. ונכללו בפסוק דיני נדרים ודיני שבועות, כדא' בגמ' במסכת שבועות (כ, א), שנדריה כפשוטו קאי על נדרים ומבטא שפתיה זהו שבועה. אבל על נערה או קטנה בבית אביה לא נאמר לשון מבטא שפתיה ודין שבועה אלא רק נדר, ויש לעיין מדוע רק לאשה נשואה נאמר לשון מבטא שפתיים ולא על נערה בבית אביה.

בהקדם נראה לבאר מהיכן מגיע הלשון של התיבה 'ביטוי', השורש מגיע מלשון הבטה שנאמרה לגבי העיניים כמו ראייה בעיניים. וכתב החשק שלמה שהטעם שהבטה נקראת כך הוא שכשאדם מביט בדבר אז גלגלי עיניו בולטים, וזהו שורש המילה הבטה. ובפשטות כשאדם מביט הוא רואה את הדבר הבולט, שזהו טבע אדם שמכלל הדברים שלפניו הוא רואה את הדברים הבולטים.

וא"כ יש להבין במה השפתיים בולטות,

'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב, לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע'. שורש הטוב והרע הם בעץ הדעת טוב ורע, ומה שנאמר והוא ידע זה שורש מציאות הדעת, שהתגלתה בחטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת טוב ורע. נמצא א"כ ששורש מציאות השבועה היא בחטא אדה"ר.

וכן הפגם הראשון בחטא עץ הדעת הוא הנחש, והוא לישנא בישא שזהו ענין ביטוי שפתיים. וכן תחילת חטא האשה הוא ההבטה, שנאמר (בראשית ג, ו), 'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעיניים ונחמד הוא להשכיל'. וזהו ענין ההבטה, שהתבאר שהוא שורשו של הביטוי.

ומעבר לכך, עץ הדעת היה בולט מכל העצים, והוא בלט בכך שכל הבריאה הייתה טובה מאוד, והנה טוב מאוד. ורק עץ הדעת טוב ורע בלט בו הצד הרע שבו. ועל זה הביטה האשה, על כוח הרע שבו הוא הגדיר את ההבטה של חוה.

ומבואר ששורש החטא של עץ הדעת הוא גילוי כוח הרע שבאדם. וזה מה שנאמר בבראשית (ח, כא), 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו'. אחר שנכנס כוח הרע לתוך האדם ונעשה אחד משני היצרים של האדם. וסדר חטא אדה"ר היה שהעץ בלט מכל העצים בכוח הרע שבו, וחווה הביטה ברע שבעץ שבלט מבין שאר העצים שהיו בסימן והנה טוב מאוד. ואחר כן אדה"ר הכניס את הרע לתוך ליבו.

ומכאן ואילך ענין השבועה הוא ביטוי הטוב והרע שבלבבו של האדם, שכוחות אלו הם הרצונות של האדם והם בולטים לחוץ ע"י הדיבור, ביטוי השפתיים. וידועים דברי חז"ל שאלמלא אכל אדה"ר מעץ הדעת ביום השישי והיה ממתין לשבת היה אוכל מעץ החיים ולאחר מכן מעץ הדעת, והיה נברר הרע מהטוב, וכיוון שאכל קודם מעץ הדעת

עקיבא ור' ישמעאל, האם שבועות שתיים שהם ארבע, או אחת שהיא שתיים. שדעת רבי עקיבא שנאמרו שתי שבועות על לשעבר ועל לעתיד, והן מתחלקות לשבועה שאכלתי ושבועה שלא אכלתי, כלומר שבועה חיובית ושלילית. ור' ישמעאל מחייב רק על שבועה שלהבא ולא על שבועה לשעבר.

ובמשנה שם בדף כה (עמוד א) הוכיח ר' ישמעאל מהפסוק 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע או להיטיב', שחייב רק על שבועה לשהבא, שנאמר להרע או להיטיב בלשון עתיד, אבל על לשעבר פטור. אמר לו רבי עקיבא, אם כן אין לי אלא דברים שיש בהם הרעה או הטבה, דברים שאין בהם הרעה או הטבה מנין. אמר לו רבי ישמעאל מריבוי הכתוב, שנאמר לכל אשר יבטא האדם, מכל מקום. אמר לו רבי עקיבא, אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך, כלומר, שאם הכתוב ריבה שבועה שלא להרע או להיטיב, הוא ריבה גם שבועה לשעבר ולא רק להבא.

וצריך ביאור א"כ מדוע נכתב להרע או להיטיב, הרי דרשינן לכל אשר יבטא האדם, מכל מקום. א"כ מה התחדש בפסוק שלהרע או להיטיב, הרי חייבים גם על שבועות שאינן להרע או להיטיב.

וביאור הדבר, שהתחדש בפסוק שהרצון בולט רק כשכוח הטוב או כשכוח הרע של האדם בולט, אבל בדבר שאין לו את עומק הרצון בנפש האדם, הרצון לא בולט. רק כשאדם נשבע להיטיב או להרע הרצון הטוב שלו או כוח הרוע שבו בולטים. אבל בשבועה בדברים בעלמא ללא רצון אלים מצד האדם חסר בכוח הרצון ובגילוי הרצון.

שורש השבועה להרע ולהיטיב הוא בעץ הדעת טוב ורע ובחטא אדה"ר

נאמר בפסוק שהוזכר לעיל לענין שבועה,

היה צריך לומר זו לטובה, אך מהי כוונתו ב'גם זו לטובה', מה הוא כלל ב'גם'. אלא הביאור שהוא למד את התורה כולה באופן שריבה מיעט וריבה, ולכן גם במציאות אמר על כל דבר שגם הוא לטובה, כמו שבתורה הוא ריבה את המיעוט, כך גם במציאות הוא היה אומר על כל דבר שגם הוא לטובה.

וזו הדרשה של ר' עקיבא, שנאמר 'לבטא בשפתיים להרע או להיטיב', וכמו שנחום איש גמזו היה אומר על כל דבר רע שגם הוא לטובה, כך רבי עקיבא דרש להרע או להיטיב - לא דווקא. שהרע הוא לא דווקא, ובעומק גם הטוב הוא לא דווקא אלא הוא למעלה מהיחס של הרע וטוב, ויתבאר להלן.

וכמו שחז"ל דרשו מהפסוק (בראשית א, לא) 'וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאוד', שהוא יצר הרע שנקרא טוב מאוד. וזה מה שנחום איש גמזו היה אומר תמיד, שכל דבר רע גם זו לטובה.

כמו כן בחטא המרגלים, שראו את הארץ בעין רעה והוציאו את דיבת הארץ. וחטאם היה בהבטה שהביטו בארץ בדברים הבולטים, והרע בלט מתוך הטוב, ומה שהוציאו את דיבת הארץ זה ביטוי שפתיים, ושוב חטאו בראיה ובדיבור כמו שהתבאר לעיל. אבל יהושע וכלב שאמרו טובה הארץ מאוד, כוונתם שמה שנראה כרע בעומק גם הוא טוב.

בדברי רבותינו מובא שהגדרת ה'טוב מאוד', מתפשט ללא גבול, שכל 'מאוד' שנאמר הכוונה שאין לו גבול והוא מתפשט. ואהבת את ה' אלוהיך וגו', בכל מאודך, ממונה, הסיבה שממון נקרא מאוד הוא כיוון שהוא יכול להתפשט ולהתרחב, ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה. וגם בשבועות מה שמבואר שרבי עקיבא שימש את נחום איש גמזו שהיה דורש את התורה בריבה מיעט וריבה, שהוא דרש את מדריגת הטוב בבחינת טוב מאוד,

נעשה בו מציאות של חטא. ובמדריגת זמן הוא מוגדר יום השביעי, ובמדריגת נפש זו השבועה

פירוש דברי חז"ל שאלמלא חטא אדה"ר יום השביעי היה מברר את הטוב והרע, ולא היה נשאר רע. ולא היה צריך לאכול מעץ הדעת טוב ורע, אחר שהרע והטוב נבררו ולא נשאר רע בעולם, ואם הוא היה נשבע השבועה גם היא הייתה טובה כיוון שלא הייתה מציאות של רע בעולם. אבל כיוון שהוא אכל מעץ הדעת ביום השישי מדריגתו הייתה בבחינת בטן רשעים תחסר, ולא בבחינת צדיק אוכל לשובע, ולשבת הוא נכנס עם הטוב והרע. וכך השבועה נקבעה ככוח של קלקול שלהרע או להיטיב. וזהו ענין איסור בורר, שנאסר לברור בשבת את הפסולת מהאוכל, את הרע מהטוב.

ביאור מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא האם חייב אדם על שבועה לשעבר

בגמרא בשבועות (כו, א) נאמר ששורש מחלוקתם של ר' עקיבא ורבנן שהזכרה לעיל, האם חייב אדם גם על שבועה לשעבר, או רק על שבועה שלעתיד. שרבי עקיבא שימש את נחום איש גמזו שהיה דורש את התורה באופן שריבה מיעט וריבה. ואילו ר' ישמעאל שימש את ר' נחוניא בן הקנה שהיה דורש את התורה מכלל ופרט וכלל.

ובפסוק, 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע או להיטיב, לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע'. דעת ר' עקיבא לרבות מלבטא בשפתיים ומלכל אשר יבטא האדם בשבועה, את המיעוט שלהרע או להיטיב. ור' ישמעאל ממעט מהפרט שלהרע ולהיטיב, את לבטא בשפתיים, ולכל אשר יבטא האדם. שכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט.

נחום איש גמזו מבואר בגמ' (תענית כא, א) שהיה אומר על כל דבר, גם זו לטובה. ולכאורה

השפתיים הן הסוף של ה' מוצאות הפה, חיד, גרון, לשון, שיניים ושפתיים.

אותיות אמת, אל"ף מ"ם ותי"ו, ראש תוך וסוף. ואמרו על האמת פיו וליבו שווים, והאמת מתגלה בסוף בשפתיים כשהיא יוצאת החוצה מן הלב. ואילו שקר משנה את הסוף, וכך את הרושם שנוצר מן הדבר ומחמת הרושם משתנה ההתחלה, כי היחס כולו משתנה כלפי אותו דבר שקר. א"כ השקר הוא הבקיעה שמנקודת הסוף, הוא בוקע ומקלקל את ההתחלה.

נמצא, שהגילוי של ביטוי שפתיים מן הצד העליון שאותו דרש רבי עקיבא, לא מתגלה במדריגת הטוב והרע שנמצאים בליבו של האדם. אלא במדריגת האמת שגנוזה בליבו של האדם מחטא אדה"ר שמתגלית במדריגה שנקראת ביטוי שפתיים, וזו היא שבועת ביטוי

ההיפך של השבועה הזו היא שבועה בגוזמא, אדם שנשבע על דבר באופן לא מדויק, בגוזמא. היא שבועה של קלקול כעין שבועת שקר, שהיא ההיפך משבועת האמת שדרש רבי עקיבא בשם רבו נחום איש גמזו, שהוא גילה את התיקון של שבועת הגוזמא.

במעשה דהורדוס שהרג את כל החכמים ועיוור את בבא בן בוטא

בריש מסכת בבא בתרא (ג, ב), מובא שהורדוס היה עבד בבית חשמונאי וכשפרק את עול העבדות, הרג את כל בית חשמונאי, והמליך עצמו למלך. לאחמ"כ הרג את כל החכמים מכיוון שדרשו את הפסוק (דברים יז, טו) מקרב אחריך תשים עליך מלך, מקרב אחיך ממובחר שבאחריך, והוא היה עבד ונפסל משום הכי למלוכה. משום כך הורדוס קטליה לכולה רבנן, מלבד בבא בן בוטא שהורדוס רצה להיוועץ בו, והורדוס עיוור אותו אך לא הרג אותו.

שהוא למעלה מהטוב הפשוט וכמובן למעלה מן הרע. וא"כ רבי עקיבא דרש שמה שנאמר להרע ולהיטיב גם הוא לטובה, כלומר לאו דווקא טוב ורע, אלא לכל אשר יבטא בשפתי, ומתגלה המציאות של השפתיים שלמעלה מכך.

שבועת ביטוי ושבועת שקר

הרמב"ם במורה נבוכים (חלק א פרק ב) הגדיר מה היה קודם חטא אדה"ר ומה השתנה אחריו. שקודם החטא האדם הבחין באמת ושקר ולא בטוב ורע, ולאחר החטא עלה למדריגת 'והייתם כאלוהים יודעי טוב ורע' (בראשית ג, ה). והקשה הרמב"ם כיצד זה שמצינו חוטא נשכר, שמחמת החטא עלה בדרגתו למדרגת והייתם כאלוקים. ויישב הרמב"ם שקודם לכן הדרגה שהבחין בין אמת לשקר הייתה גבוהה יותר.

לענין שבועה נאמרו שתי הגדרות, שבועת שקר היא שבועה במדריגת אמת ושקר, ושבועת ביטוי היא במדריגת טוב ורע. וביחס לקודם החטא זו ההבחנה של שבועת שקר, ושבועת ביטוי היא ביחס לאחר החטא.

ורבי עקיבא דרש מלכל אשר יבטא, למעלה מן הטוב והרע, האמת. שהיא המדריגה הגבוהה מן הטוב והרע, היא המדריגה של טוב מאוד, היא האמת שלמעלה מן השקר ולמעלה מן הטוב ורע.

וא"כ עומק דרשת רבי עקיבא היא שהגדרת שבועת ביטוי, במדריגה העליונה של התיקון, הוא שאדם נשבע לאמת, ונעשים פיו וליבו שווים. שהאמת שנמצאת בליבו יוצאת לשפתיו, וזה מה שנקרא שפת אמת תיכון לעד

ומעבר לכך, שפתיים נקראות כן מלשון סוף, סוף בסמ"ך ושפה בשי"ן. שפתיים הן סוף הגולגולת כדברי הגמ' בסוף מס' ברכות. וכן

מבטל את עצמו לרב הוא היפך ראיית הדברים הבולטים.

בבא בן בוטא בראייתו ראה את הדבר הפנימי ולא את מה שבולט, והורדוס עיוור אותו בכוונה שלא יראה את הדבר בעצמו אלא רק את הדברים הבולטים בו. הורדוס נקרא הורדוס מלשון הר, שכל מציאותו של הר היא בליטתו החוצה. כך גם החשק שלמה כותב לגבי הריון, שהוא נקרא הריון מלשון שהבטן בולטת. והרי הורדוס רצה לבוא על אותה אחת שנשארה מבית חשמונאי, והיא קפצה מאגרא רמה, כלומר להיפך מהורדוס היא הורידה עצמה מן המציאות שיש בה בליטה, למציאות שאין בה בליטה. וכך גם הורדוס שהיה עבד והיה צריך להיות בטל לרב, אולם בלט ומרד ברבותיו.

וא"כ הורדוס ביקש מבבא בן בוטא שיקלל את הורדוס, כוונתו שיקלל את מציאות הורדוס, את הבליטה. והגדרת הדבר שכל יתר כנטול דמי, וא"כ אפשר לקלל את הבליטה משום כל יתר כנטול דמי.

התיקון של דבר בולט הוא החסר שמשלים אותו וכך הם הופכים לאמת

המקום השני שהוזכר בתורה לשון של ביטוי שפתיים כמו שהובא למעלה, הוא לגבי הפרת נדרים של הבעל לאישה. דהיינו, נאמר לשון ביטוי שפתיים לגבי איש ואישה. היחס של הזכר שהוא בולט, ולנקיבה נקב. אם הם מתחתנים בצורה של קלקול אז כל יתר כנטול דמי. אבל אם הם מתחברים בתיקון, במדריגת הקדושה, אז היתר של הבליטה אינו נפרד מהחסר של האשה, אלא הם משלימים אחד את השני. וזה נקרא בעומק מדריגתו של נחום איש גמזו.

כתבו חז"ל כשפיתה הנחש את חוה, הוא בא עליה, והטיל בה זוהמא, כי זה היתר שלו שלא

יזמא חד אתא ויטיב קמיה, ושאל הורדוס את בבא בן בוטא, אם שמע מה עשה הורדוס העבד לרבנן, ובבא בן בוטא לא ידע שהורדוס הוא זה ששואל אותו כיוון שהוא לא ראה. והורדוס ביקש ממנו שיקלל אותו, ובבא בן בוטא נזהר שלא לקלל כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפיים יגיד דבר. ונתבונן בעומק מה ניסה הורדוס לעשות לבבא בן בוטא, בכך שעיוורו וביקש ממנו לקלל.

בבא בן בוטא נקרא בוטא שזה לשון ביטוי, כך מבואר בגלגולי נשמות לרמ"א מפאנו. וכבר התבאר שהראיה היא השורש לביטוי, שאדם רואה את הדברים הבולטים, את הרע שבולט מהטוב, ומבטא אותו בשפתיו, כלומר מוציא מליבו בפיו.

וכמו שהתבאר בחטא אדה"ר שעץ הדעת טוב ורע בלט משאר העצים, שהם כולם היו במדריגת טוב ובדקות היו כולם במדריגת אמת. ורק עץ הדעת היה מעורב בטוב ורע, והטוב ורע שבו בלטו מכל העצים. וכשאדם לא רואה את שורש הדבר אלא רק את מה שבולט, הוא נעשה עיוור, כמו שכתוב, כי השוחד יעוור עיני חכמים, שאם הם רואים רק הדבר הבולט, השוחד, ולא את הדבר עצמו הם נעשים עיוורים.

אבל חכמים הם עיני העדה, וראייתם אינה דומה לראיה של כל אדם. שכל אדם רואה את הדברים הבולטים, כל אדם רואה את הרע או את הטוב והרע המעורבים. אבל חכם מעיין לראות את הדבר השורשי ולא את מה שבולט, זו ההגדרה של טבעות עין, ולשון טבוע היפך בולט. ואמרו חז"ל הוי מידבק באבק רגליהם, שצריך להיבטל בפני החכמים, שאדם שרואה את הדברים הבולטים יתבטל בפני הרב שאינו רואה את מה שבולט, וכך התלמיד מבטל את הראיה שלו שהוא רואה את מה שבולט בפני הרב שרואה את שלמות הדבר. ורמז לזה שאותיות בלט בהיפוכן הן ביטול, ואם הוא

עומק מה שהוא דרש שבועה לשעבר, שכל דבר שורשו הוא בעבר, העיבור נקרא עיבור מלשון עבר, וכל שישנו בעתיד שייך גם בעבר, וכל שאינו בעתיד אינו בעבר. וכל שבועת ביטוי בנקודת התיקון שלה שיש לה בליטה וחסר שמצטרפים.

על ארץ ישראל נאמר, והנה הארץ הזו טובה מאוד, טובה מאוד כפי שהוזכר למעלה זה טוב מעבר לטוב ורע, זאת מדריגתו השלימה של משה רבינו, לכן רצו כלב ויהושע שמשה יכניס את עמ"י לארץ ישראל, מדין אמת מארץ תצמח. המרגלים הרי ראו גפן גדולה, ומצד שני ראו ארץ אוכלת יושביה, והביאור הוא שהם ראו שני דברים שונים וסותרים, הם ראו דבר בולט ודבר שוקע, אבל הם לא פירשו את זה בבחינת נקודת התיקון שהנקב נותן לחסר, אלא הם ראו את הנקב לעצמו וכל יתר כנטול דמי.

אבל בנקודת התיקון, כלב כשנכנס לארץ ראה תחילה הלך למערת המכפילה, שם קבורים האבות איש ואשה. מהות הקבר הוא כשהאדם הגיע לבליטה וריבוי דקלוקל הוא מגיע למקום החסר שהוא הקבר, אבל מעלת האבות שהם קבורים זכר ונקבה, בליטה וחסר והקבר מצרף אותם יחד, זאת מדריגת האבות. ובעומק שפתיו של כלב שבא להתפלל במערת המכפילה דבבו בבחינת ביטוי שפתיים.

ביטוי דתיקון

ביטוי דתיקון נאמר בפרשת נדרים ביחס לאשה שנדרה, זה הביטוי שמבטא את הדבר ומחבר אותו בבחינה של תיקון.

כל דבר יצא מן האחד ונתפשט, וכשהגיע לעשרה חזר ונכלל באחד. זה ענין ביטוי בשפתיים, שמתפשט ונעשה שניים אבל חוזר ונתקן. ואלו הם אותיות ב' וט' שהדבר יוצא

משלים את החסר שלה, וזהו יתר של קלקול, וכל יתר כנטול דמי. אמרו חז"ל, כשהשקר בא לתיבה וחיפש בן זוג, נח צירף לו את הפתחא, היפך שפת אמת תיכון לעד. מבואר שאם יש בליטה וכנגדה חסר זו האמת וזה התיקון של הבליטה. לא טוב היות האדם לבדו, לכן ברא לו ה' את האשה, שאז נתקנת הבליטה של האדם והופכת לאמת.

רבי עקיבא שלמד מנחום איש גמזו עיקר זה, נשא את רחל שהיא אמרה לו ללמוד תורה באופן שהמים שחקו אבנים, ושורש המים ששחקו אבנים הוא מים דקלוקל ממי מריבה. שיש מים ששוחקים אבן אבל הם לא באו מתוך האבן, והעומק של מים ששוחקים אבן הוא דווקא כשהמים באו מתוך האבן, אז המים שוחקים את האבן, שכשמוציאים מים מן האבן, המים שוחקים את האבן. המים נקראו מי מריבה לא כפשוטו מלשון מריבה, אלא מלשון מי ריבה, מלשון ריבוי.

התיקון של ארץ ישראל

מדרגתו של משה רבינו היא ביטוי שפתיים, חז"ל דורשים מן הפסוק בתהלים (קו, לג) ויבטא בשפתיו, שלא יכנס לאר"י מכח מי מריבה. כך גם משה מת ויהושע מכניס, אם יהושע ומשה שניהם חיים אז משה נותן ליהושע, חמה נותנת ללבנה, כמו זכר ונקיבה שאין הדבר בולט. אבל אחר שמשה מת ויהושע מכניס נשארה בליטה בלי מציאות או משהו שיקבל אותה.

העיבור של ארץ ישראל הוא בעבר הירדן, ומשה נקבר שם שבמקום עיבור שהדבר בולט, כמו אשה מעוברת שהוזכר לעיל. אם מתגלה נקודת הבליטה והחסר שמקבלו והם מצטרפים, זה בבחינת קץ, והוא מדרגתו של רבי עקיבא שדרש בשבועות בין לשעבר ובין לעתיד.

מאחד לשניים ומגיע לתשעה, ושמגיע לעשרה חוזר לאחד. בגמ' (ב"ק נד, ב) שאל ר' חנינא בן עגיל, מפני מה בלוחות הראשונים לא נאמר טוב ובלוחות שניים נאמר טוב, ואמר לו ר' תנחום בר עילאי, מפני שסופן להישבר וח"ו פסקה טובה מישראל. עומק נקודת התיקון שנתגלה בביטוי שפתיים, הוא שהמציאות התפשטה וחזרה לאחור. שהרי בתשובת הגמ' נאמר שבשני הלוחות יש את הט' דטוב, אלא שבלוחות השניים הוא התפשט וחזר לאחד.

ובעומק נוסף, הקב"ה דיבר והדיבור הזה נחקק בלוחות, הדיבור כפי שהתבאר זה בליטה, והלוחות הם החלל שקיבל את הבליטה לתוכו. כשאדם מדבר האוזן ששומעת היא החלל, וכשהקב"ה דיבר הלוחות היו האוזן השומעת.

והגדרת ביטוי שפתיים הוא הבליטה שיש לה כלי קיבול, בלשון חז"ל מקום קבלת הנקבה הוא מקום שיש לו צורה של שפתיים, וכל שיש לו שפע שיש לו בליטה יש לו כלי קיבול. ואותיות בי"ת וטי"ת שורשם הוא שהבריא כולה בנויה באופן של עשרה, והשניה מהתחלה והשניה מהסוף הן בי"ת וטי"ת, והשתים האלו מתאחדים באחד.

סוגיות במחשבה

בטא (ביטוי)

המשמעות של קרבת בטח - בטא, המבטא לא ידאג לתוצאות דבריו או לערכם האובייקטיבי, עכ"ל.

וכתב במלבי"ם (ויקרא, אות שי) וז"ל, פעל בטא, מורה על הדבור הקשה הנדחה מן הנפש בעת רגשתה והתפעלותה להרע או להיטיב, שבעת הזאת היא נודרת ונשבעת לאסר איסר על נפשה בעים רוחה. וכן בכל מקום שבא פעל ביטוי נקשר עמו נדר או שבועה, כמ"ש (נדרים, כב, ע"א) כל הבוטה, ראוי לדקרו בחרב, כמ"ש ויש בוטה כמדקרות חרב, עכ"ל.

אולם ביריעות שלמה (חוברת ד, יריעה א) כתב וז"ל, שם בטא, אין הנחתו על פעל הדיבור, כי אם על בירורו וגלוי בבחנית הברתו, כשהוא מפורש ומחותך היטב בכלי הדיבור, יקרא מבטא. והוא מתנאי הדיבור שיהיה מכוון בבחינת ענינו הרוחני, ויהיה מוכן ג"כ בבחינת עניינו הגשמי, שיהיה רישומו ניכר בהבהרה שלפיקך יבוא מלת בטא על הרוב עם מלת שפה, כמו לבטא בשפתים (ויקרא, ה, ד), מבטא שפתים (במדבר, ל, ז), ויבטא בשפתיו (תהלים, קו, לג), להורות על הדיבור הניכר והברור ביותר, לאפוקי כשהוא משמיט הדבור תחת שפתיו ויכחידנו תחת לשונו, עכ"ל. ועיין עוד בדבריו בספק חשק שלמה (שורש בט).

ועיין ביאור שמות נרדפים בתנ"ך (אות ל, ערך לשון - פה - שפה, ד"ה שפה). וכן טבלא, נעשית לשם הבלטת דבר.

כתיב (ויקרא, ה, ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם וגו'.

ואמרו (שבועות, כו, ע"ב) אמר שמואל, גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו, שנאמר לבטא בשפתים. מיתבי, בשפתים ולא בלב, גמר בלבו מנין, ת"ל לכל אשר יבטא האדם בשבועה, הא גופא קשיא, אמרת בשפתים ולא בלב, והדר אמרת גמר בלבו מנין, א"ר ששת, הא לא קשיא, הכי קאמר, בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא, גמר בלבו סתם מנין, ת"ל לכל אשר יבטא. והרי שס"ל לרב ששת שיש ביטוי בפה, בשפתים, ויש גם ביטוי בלב (אולם חלוקים לגבי חיוב קרבן).

וכתב בחזקוני (במדבר, ל, ז) וז"ל, או מבטא שפתיה - אין ביטוי אלא שבועה, כענין שנאמר כי תשבע לבטא בשפתים, עכ"ל. וביאר ברש"ר הירש (ויקרא, ה, ד) וז"ל, לבטא - "בטא" נזכר רק כאן ובמדבר ל, ז, ט, ביחס לנדרים ושבועות. נוסף על כך הוזכר שורש זה במשלי (יב, יח) יש בוטה כמדקרות חרב, וכן בתהלים (קו, לג) ויבטא בשפתיו. הביטויים הנזכרים בשני הפסוקים האחרונים, מוטב היה אלמלא נאמרו. וגם בנדרים הם דיבורים שאינם רצוים כלל וכו'. בטא קרוב לבדה, פתח, פתע, פתא, פתי, ההוראה המשותפת של ארבעת השורשים האחרונים, להיות מחוסר מגן כלפי חוץ וכו', וכעין זה הוראת השורש הקרוב בטח, הבוטח לא יחוש כל צורך בהגנה כלפי העולם החיצוני, הוא לא ירא מדבר הבא מן החוץ וכו', וזו גם

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ט / א-ב / ט-א

מדור רל"א שיערים

ב-ט

וכאשר חטא ונפל מטוב לרע, נעשה ממים צלולים מי רגלים, וטיפה סרוחה. ולשם כפרה נצרך אבנט במקום זה, אבנט, טב-אן. וכאשר ח"ו האדם נופל מן הקדושה לטומאה עליו לעלות ולהטהר, עליו לטבול במים. טבל, טב-ל. כלומר מהות טהרתו להתחבר לטוב השורשי המתגלה במים. או לחילופין אם חטא, אזי יסורים מכפרים בחינת שבט המכה. שבט, טב-ש. והוא בבחינת תוכחה מגולה ואהבה מוסתרת, אהבה, הטבה. שע"י השבט נגלה פנימיות אהבה, הטבה. ופעמים ח"ו לא סגי ביסורים אלא מיתה ממש, ואזי מיתתו בפנימיות הוא ע"י טבח, טב-ח. כטבח המכין מאכל שמקריב את נשמתו לשורשו (כמ"ש מיכאל השר הגדול עומד ומקריב את נשמותיהן של ישראל). כי קודם הכנת מאכל ע"י החטא נעשה טבל, טב-ל. ונצרך להרים תרומות ומעשרות ושורשם עין טובה אחד מארבעים, לברר את הטוב הגנוז בטבל.

וכאשר האדם זוכה לדבוק בטוב זה הוא חי במדרגת בטחון, בטח, טב-ח. ואינו ירא מנבט, טב-ן, שבא לעקור הטוב. ואינו ירא מקטב מרירי, קטב, טב-ק. שבא לעקור הטוב, אלא כולו דבוק בטובו של עולם, בטוב השלם.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביטוב, אבנט, אחיטוב, בטן, טבע, טוב, הבט, בטח, טבעת, בטנים, בלט, בלטשאצר, שבט, טבח, עבוט, טבל, טבילה, ביטוי, קטב, טבור, טוביה, נבט, שרביט, בטל, בט (הבטה), בטא (ביטוי).

כתיב ביום ראשון למעשה בראשית, וירא אלקים את האור כי טוב. טוב, טב-ו. והוא הוא ההתגלות של שורש טעם הבריאה, להיטיב לבריותיו. והוא נקודת טעם מרכז הבריאה. וזה נתגלה ב"וירא את האור", בראיה נתגלה טוב זה. ובחינת ראייה זו בפרטות נקראת הבטה, הבט, שורשו - בט. שהבטה בשורשה מביטה רק בטוב. וזש"כ 'לא הביט און ביעקב'. כי עצמות ההבטה רואה רק טוב ולא און. והוא כאשר כח ההבטה נמצא בשורשו, וע"ז נתפלל דוד ע"ה, גל עיני והביטה נפלאות מתורתך, אין טוב אלא תורה, להביט בטוב התורה. ודייקא משה שמדרגתו טוב עין, עליו נאמר, ותמונת ה' יביט. שבכחו לראות מתוך טוב עינו, את טוב ה'. ולכן אחד משמותיו של משה טוביה. ואזי בטחנו שלם בקב"ה שיהא אך ורק טוב. בטח, בט - ח.

וכאן הושרש דבר ה' בכל אחד ממעשה בראשית שנאמר בו "כי טוב", כלומר, עצמות דיבורו של מקום, מאמריו, הם טוב. וע"ש כן נקרא הדיבור ביטוי, לבטא בשפתים, מלשון בט-טב. כי מהות פנימיות הדיבור מגלה את מהות הטוב. היפך דברו של נחש שמוציא שם רע, ומדבר לשון הרע, כולו רע היפך טוב. ואזי קודם החטא דיבור פיו של אדם כדבר ה' טוב, ואזי אף מאכל האוכל בפיו, טוב כדיבורו.

וכן הוא מעין כך אצל כל עובר במעי אמו, בבטן אמו, בט - ן, שבא מלאך ומלמדו כל התורה, דיבור שכולו טוב, ואזי אף מאכלו דרך טבורו. טבור, טב-בו. וכן אמרו (ריש מגילה) טבריה טובה ראיתה. ושם בעובר במעי אמו מתקיים בו "וירא את האור כי טוב" מעין יום ראשון של מעשה בראשית, נר דלוק על ראשו וצופה בו מסוף העולם ועד סופו, מעין אור ראשון.

וע"ש נקרא טבע, טבעו של עולם, טבע, טב-ע. כי כן הטביע הקב"ה בעולמו את טובו. ומצד כך (קודם חטא אדה"ר) כל דבר בבריאה טבעו לגלות טוב שנחקק בו מבוראו, כח הפועל בנפעל, להיטיב לבריותיו, נחקק טוב זה בכל נברא.

ובחינת הטבה זו נגלת היא במים, מים כמ"ש חז"ל, שטבעם שעוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך, כי בהם מתגלה תכונת ההטבה לתחתון, מדתו של אברהם יוקח נא מעט מים, כנודע. ומקום גילוי בחינת מים באדם אמרו (ספר יצירה פ"ג) בשליש תחתון שבו, בטן, טב-ן.

מדור רל"א שער

ב-א

המיסר, שעושה זאת מאהבה, בבחינת יסורי אהבה. ושם שורש משיח שמסובל מהיסורים, והוא בא ממואב, מאב, כמ"ש בקרא. ואזי נתקן כל דקלקול, "האבות" והידעונים.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אב, אבד, אבה, אבוי, אבוס, אבטיח, אביב, אביון, אביר, אבל, אבן, אבנט, אבק, אבר, אברהם, אברך, אויב, אזור, אלגביש, ארב, ארבה, ארבע, ארנבת, אצבע, בא, באר, באש, בטא (ביטוי), ברא, בתואל.

אב מלשון התחלה, ובקומת ישראל, זהו אברהם, אב-רהם. ובמדרגת זמן זהו אביב, אב-יב, ניסן, אב-יב, אב לי"ב חודשים.

וכאשר האב יש בו צמצום, זהו בחינת אביון, אב-יון. וכאשר הוא בתוקפו וכוחו, זהו בחינת אביר, אב-ר. וכאשר האב יש בו צער, זהו בחינת אבוי, אב-וי. וכאשר נעלם ונתכסה, זהו בחינת אבד, אב-ד. וכאשר יש בו כילוי גמור, זהו בחינת אבדון, אב-דון. ואזי לתתא על הבן נעשה דין אבל, אב-ל. משא"כ כאשר מצורף לאב, זהו אבן, אב-ן, אב-בן, כמ"ש חז"ל. ושורש הבן בצרוף אביו ואמו, וצרוף זה נקרא ביטוי, בטא, בא - ט.

ואברהם שורש האב דקדושה, כנ"ל, בא לתקן את נפילת אב דקלקול, שהוא בחינת אבק, אב-ק. ולכך כשבאו אליו הערבים אמר להם ורחצו רגליכם, שיסירו כח ההשתחוויה לאבק שברגליהם, והיינו שהם דבקים במדרגת אבק. וכן נלחם יעקב עם שרו של עשו, והעלו אבק עד כסא הכבוד, והיינו להעלות את האבק לשורשו באב.

ושורש האבק שהוא מתפזר. כי מן אב נעשה אבר, אב-ר, והיינו פירוק האב לאברים. ויתר על כן באצבעות, אצבע, אב-צע. ולתתא נעשה אבק כי רמ"ח אברים נבראו מן העפר. וכאשר מתחברים יחד, זהו צורת אדם הגדול בענקים, אברהם, שמדתו אהבה, אב-הה, גימט' אחד, כנודע. ושורש הפרוד שאוהב נעשה אויב, פרוד. וזהו אחאב, אח-אב, והיינו איחוד דקלקול של אב, ולא אחדות אמיתית.

והשתא יש ג' אבות, אברהם יצחק ויעקב, ובקש דוד המלך ולא זכה השתא לכך אף שהוא רגל רביעי שבמרכבה. ולעת"ל יהיה ארבע אבות, ארבע, אב-ער. וזהו כאשר יתוקן הרע לגמרי והיפך מרע לרעות, אחדות, אהבה אחוה וגו' ורעות, ודו"ק. וזהו תיקון אח-אב, כנ"ל, ונהפך אח לאחוה. ואויב לאוהב.

והשורש לכך נגלה כבר השתא שישנם ארבע אמהות, ושורש מבית בתואל, אב-תול. ואזי יתוקן בחינת אבנט, אב-נט, אב לכל הנטיות, שמכפר על הגנבים כמ"ש חז"ל, ובשורש מתקן את כל הנטיות לחזור לאב.

והתיקון ע"י יסורים, הוא מלווה בכאב, כ-אב, שהוא מייסר בבחינת כאשר ייסר איש את בנו, כאב

מדור רל"א שיערים

ט-א

וזוהו דייקא מ"ש יעקב לעשו (שם לג יד) אתנהלה לאטי לרגל המלאכה (מלאכה קאי על נקבה אלא שדיבר לשון נקיה כמ"ש על יוסף ויבא לעשות מלאכתו אף הוא נתכוון וכ"ו, וחיבור זה נקרא דיבור, ביטוי, בטא, אט - ב). ולרגל הילדים, י"ב שבטים וענפיהם, והוא בחינת מה, לאט, י"ב.

ובמיתתו של יעקב כתיב (שם נ, י) "ויבאו עד גרן האטד". אטד אט - ד. ואמרו חז"ל (אור האפילה) "אין גרן האטד אלא זה עשו הרשע שעמד להם על הדרך כאטד". קוץ. והוא הגורם ליעקב לילך לאט.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבנט, אחיטוב, אטם, טלא, טנא, טמא, לאט, חטא, מהיטבאל, מבטא, פוטיאל, פלטיאל, חטאת, אליפלט, אגרטל, אטו, איצטבא, איצטלא, אנדרטא, אפטרופוס, אלוניאיות, איצטגניני, אפיקטויזין, טינא, גוזזטראות, איטליה, אבטליון, טבריא, זוטא, טובא, נטלא, אטד, בטא (ביטוי).

חטא, אט - ח. וזהו מהות החטא שמפריד בין א-ט, ומונע חיבור של עשרה ששכינה שורה. ועומק המניעה ע"י האטה, אט לאט. כי כח התנועה מחבר את הכל. אולם כאשר התנועה אינה כצורתה אלא נעשה אט, לאט, כח הצירוף נעשה רפוי. והוא שורש החטא.

פנים נוספות לדבר, הוא בחינת טמא - אטם. כי כאשר מתגלה הפנימיות שם הכל אחד בחינת פנים בפנים. אולם כאשר יש הסתר פנים, והוא בחינת טמא, טומטום, אטם, זהו הסתרת הפנים. ובחינוניות חסר בגילוי החיבור.

וכאשר החיבור אינו שלם, תולדה הנולדת מחיבור זה, כיון שהחיבור אינו שלם, אף התולדה חסרה, בחינת 'בני שנואה' וכדומה, כמ"ש בנדרים. ועל תולדה מחיבור זה בא אבנט לכפר. אבנט אט - בן. כי דבר ההולך ישר, הולך במרוצה. אולם דבר ההולך סביב, סחור סחור, הולך לאט. והוא בחינת אבנט שמקיף לאדם סחור סחור, ל"ב אמה, הילוכו לאט. ועל זה גופא בא לכפר.

והוא גופא בחינת טנא, כלי, סל. כי מהות כלי בית קיבול סביבות האור. ולעולם יסוד צורת האור בא ביושר, ויסוד צורת הכלי עיגול. וכאשר כח הכלי דבק באור גורם שהאור לא יתפשט במרוצה, כי טבע הכלי לעצור האור מהתפשטותו מכאן ואילך. אולם כאשר נוגע בעצם האור עצמו, נעשה טלוא, מנומר. וזאת ע"י התגלות התפשטות האור לאט לאט. והוא מעין קרישת האור היוצר תוקף של התראות של טלוא.

והנה נודע שהזכר בחינת אור, זכר נטריקון זך - אור. לעומתו הנקבה, לשון נקב, כלי קיבול. וכאשר הנקבה שהביאה מיתה לעולם, חוה, שולטת על הזכר זהו בחינת מות לזכר. אולם כאשר רק מעכבת את האור כנ"ל, יוצרת בו בחינת טלא כנ"ל. וזמ"ש במלכי אדום (סוף וישלח), וימלוך וימת, וימלוך וימת, ז' מלכי אדום, שכח מלכות הנקבה גבר בהם והמיתם. אולם במלך השמיני כתיב (בראשית לו טל) וימלוך תחתיו הדר, ושם עירו פעו, ושם אשתו מהיטבאל. "מהיטבאל", לאט - מה - יב. מ"ה בחינת אדם כנודע אדם גימטריא מ"ה. והוא זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם, ונעשה שליטת שליטת נקבה בזכר באופן של לאט, בחינת "מי גיחון ההולכים לאט". גיחון שורש לנחש על גחונך תלך שכל מהותו נטיה לצדדים.

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בטא (ביטוי)
מילון ערכים בקבלה
בטא (ביטוי)

בלבביפדיה קבלה

במא (ביטוי)

אור א"ס

גם המשמעות של קריבת בטח לבטא, המבטא לא ידאג לתוצאות דבריו, עכ"ל.

עיגולים

בטא, לשון בלט. וכתב בחשק שלמה (שורשים, ערך ב-ט) וז"ל, שהמתכוון לראות הדבר הייטב, הוא קומץ את עיניו כל כך עד ש"גלגל" העין בולט לחוץ, עכ"ל.

יושר

ג' קווים. ובקלקול כתיב (משלי, יב, יח) יש בוטה כמדקרות חרב. וכתב באלשיך (שם) וז"ל, הוא המספר לשה"ר, שהורג ג', עכ"ל.

שערות

עשו, אמר על עצמו, ביטא בשפתיו, אנכי הולך למות (בראשית, כה, לב). בטא, ר"ת טמא בטומאת אדם, ועליו נאמר (קהלת, ב, כד) אין טוב באדם, ר"ת בטא. וכן במה, ר"ת הוא בלתי טהור (שמואל, א, כ, כו).

ועל שבועת ביטוי מביא שעיר. ועיין ירושלמי (הוריות, פ"ב, ה"ז). והוא קרבן עולה ויורד, לפי עשיר ועני. עשיר - עשר - שער עליון. עני, מלכות, שער תחתון, כניסה מתתא לעילא.

אזן

אות ה', כנודע. וכתב במגן דוד (אות א) וז"ל, וכבר ידעת כי אין בכל מבטא האותיות יותר דק ורוחני כמבטא "ה"א", שאתה מוציאה בלי טורח ועמל ויגיעה, עכ"ל. והבן שכיון שהוא השורש לגילוי האותיות, לכך נעלם יותר במבטא שפתיים. ועיין מהר"ל (גבורות ה', פרק כג, ד"ה עוד שם) וז"ל, כאשר יבטא ה"א אין חלוק, ולאפוקי שאר כל האותיות יכול לחלק המבטא

אלופו של עולם. וכתב במגן דוד (אות א) וז"ל, אין בכל האותיות שתבא רוב הפעמים נעלמת בקריאתה כאות אל"ף, כמו - שא, נא, בא, לא, הא, זאת ורבים כאלה שאינה נרגשת תנועתה ואינה נעה. וכל זה ראייה שהיא רוזמת בכתר עליון שהוא דק ורוחני ונעלם מאוד בתכלית ההעלם יותר משאר הספירות, עכ"ל. וזהו בוטא באות א'. ויש בוטה באות ה', עיין ערך קטן און. ובשורש העליון יותר אל"ף מורה על אין סוף.

צמצום

חלל הפנוי. וכתב האלשיך (משלי, יב, ד"ה ועל החלוקה) וז"ל, יש בוטה - דברים חדים ורעים מגיעים עד החלל, עכ"ל.

חטאת, לשון חטא, חסרון, חלל. ואמרו (ב"מ, לו, ע"א) ביטוי שפתיים, חטאת.

והעובר על שבועתו, ביטוי שפתיים, יש ועובר בו על כל "יחל", כגון האומר שלא אוכל דבר פלוני, כמ"ש בשבועות.

קו

תקוה, בטחון, בחינת קוה וחזור וקוה, ועי"ז בוטח. ואמרו (דב"ר, ואתחנן) יש בוטה כמדקרות חרב - אל תהי קורא בוטה אלא בוטח, יש בוטח, עי"ש. ועיין רש"ר הירש (ויקרא, ה, ד) וז"ל, בטא קרוב לבדה, פתח, פתח, פתח, ההוראה המשותפת של ארבעת השורשים, להיות מחוסר מגן כלפי חוץ וכו'. וכעין זה גם הוראת השורש הקרוב בטח, הבוטח לא יחוש כל צורך בהגנה כלפי העולם החיצוני, וכו'.

שלהם, כאשר ידוע, כי הפ"א נקראת גם פ"ף, עכ"ל, עיי"ש.

ולהיפך, כתב בחשק שלמה (השורשים, ב-ט) וז"ל, ומהוראת בט על הבליטה והרשימה יתירה נגזרו ב' ענינים, האחד להוראת המבטא, כמו לבטא בשפתים (במדבר, ל, ז), ויבטא בשפתיו (תהלים, קו, לג), לפיכך נסמך לשפתים וכו', שע"י ההוצאה בשפתיו "נשמע" היטב מה שנשבע, עכ"ל.

חוטם

חרון אף, כעס. וכתב בתורה תמימה (ויקרא, ה, הערה לח) וז"ל, דסתם בוטה הוא מתוך רגשי כעס. כמ"ש כל הכועס כאילו עובד ע"ז. וזה הבוטה בחומו הוא גם קופץ ונשבע, עכ"ל. וכתוב (תהלים, קו, לג) ויקציפו וגו' ויבטא בשפתיו.

ובעומק, בטא - בוטה, לשון בולט. וזהו חוטם שבוטט.

כתב בברית כהונת עולם (מאמר הסתר אסתר, פ"מ) וז"ל, ובהיות המן הרשע בחינת אף כנודע (פרק לח), והיתה יניקתו משני אתוון מ"ן דמנצפ"ך כמ"ש האריז"ל (פע"ח, שער הפורים, פ"ה), נודע מבעלי הדקדוק כי באותיות מ"ן צריך סיוע החוטם לבטא בשפתים, עכ"ל.

פה

נגלה בה אות ד'. וכתב הרמב"ם (שבועות, פ"א, ה"א) וז"ל, שבועת ביטוי וכו', והיא הנחלקת לארבע, שנים לשעבר שנים להבא, עכ"ל, עיי"ש.

כתיב (ויקרא, ה, ד) כי תשבע לבטא בשפתיו, ביטוי שפתים. וכתוב (תהלים, קו, לג) ויבטא בשפתיו. וכתוב (במדבר, ל, ז) מבטא שפתים. וכתב המהרש"א (גדרים, כב, ע"א) וז"ל, מלת בוטה לא מצינו במקרא אלא לגבי נדר ושבועה, כמו לבטא בשפתים, מבטא שפתיה ויבטא בשפתיו, גם אצל שפה. לפי שדיבור

חיצוני יקרא ע"ש השפתים, שנדבר בלא כוונת הלב, דהיינו נדר ושבועה, שהיום נודר ולמחר מתחרט, כמ"ש בשמעתין "לב זה עלך", עכ"ל, עיי"ש. וז"ל הפרדס יוסף (ויקרא, ה, ד) בשם המלבי"ם, בוטה לבד מורה על ניב שפתים לבד, כל ניב שהוא, בין טוב ובין רע, עכ"ל.

ובתיקון זהו בבא בן בוטא, שנזהר ביותר בדבריו כמ"ש בב"ב (ד, ע"א). עיין רמ"ע מפאנו (גלגולי נשמות, אות א, כד).

עינים - שבירה

חורבן, חרב. וכתוב (משלי, יב, יח) יש בוטה כמדקרות חרב. ואמרו (עירובין, סד, ע"ב) כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב, אלא שלשון חכמים מרפא. ואמרו (דב"ר, ואתחנן) כל מי שפרוץ בנדרים, כמי שנוטל את החרב ודוקרה לתוך מעיו.

בוטה מלשון בלוט, בלט. וזהו הבטה, שמביא במה שבוטט. וכל מבטא שפתים הוא מבטא דבר הבולט, ודו"ק. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות ב-ט).

ובתיקון ר"ת בטא, אשר טוב בעיניך (שמואל, ב, יט, לח), וכן טוב בעיני אלקים (משלי, ג, ד).

עתיק

ביטוי שפתים, שיוצא בגבורה (עיין ערך קטן גבורה), הוא בבחינת מש"כ (שמואל, א, ב, ג) "יצא עתק מפיכם".

עתיק, שורש התענוג כנודע. וז"ל ר' יוסף בכור שור (ויקרא, ב, ג) שבועת ביטוי, מה הנאה יש לו שנשבע שלא יאכל ואכל, עכ"ל.

אריך

אורך, אור-רך. והדבר הקל ביותר שיש בבריאה הוא אור, ודו"ק היטב. ושבועת ביטוי נקראת קלה שבקלות, ביחס לשאר שבועות, שבועת שקר וכו'. וכתב באגרא דכלה (בלק) וז"ל, דהנה בה' מוצאות הפה, המבטא הנקל

כתר - כרת, כנודע. ועיין שבת (סט, ע"א). בשבועות ביטוי שישגוג בלאו שבה, היכא דאיכא כרת, עיי"ש. אולם שבועות ביטוי אין זדונו כרת.

רצון. וכתב בתניא (איגרת הקודש, פ"ה) וז"ל, שינוי התנועות בשפתים, הוא לפי שינוי ביטוי האותיות שברצון הנפש לבטא בשפתים כרצונה, עכ"ל, עיי"ש.

חכמה

כתיב (משלי, יב, יח) יש "בוטה" כמדקרות חרב ולשון "חכמים" מרפא. ועיין נדרים (פב, ע"א) שהוא "פתח ל"חכם" להתיר הנדר. ויתר על כן כתב השל"ה (ווי העמודים, פרק כב) וז"ל, יש בוטה כמדקרות חרב, ובאותו מילה בעצמו, לשון חכמים מרפא. וכן הוא בעוד מדברי רבותינו. כגון, עיין חומת אנך (משלי, שם) וז"ל, בשם הר"מ מזרחי, יש בוטה כמדקרות חרב, דזמנין אשר ידבר האדם דברים הנראין כמדקרות חרב, כמו תזרע ולא תחצד. ולשון חכמים, כרשב"י ע"ה, מרפא, שפירש הדברים שהם ברכות, עכ"ל. ועיין גר"א (שם).

בינה

לב. ואמרו (כלה רבתי, פ"ב, ה"ב) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים, ולא בלב. וכמ"ש שבועות (כו, ע"ב) גמר בלב, צריך שיוציא בפיו. **בה** נמצאים ז' ימי הבנין תחלה. ולכך עוקר הנדר "למפרע", לשעבר, ודו"ק. ואמרו (שבועות, כו, ע"א) אין לי אלא להבא, לשעבר מנין, ת"ל לכל אשר יבטא בשפתיו.

וכתב במלבי"ם (ויקרא, אות שי) וז"ל, פעל בטה כולל נדר ואיסר ושבועה. ומ"ש רק שבועה ולא נדר, למדו מן מבטה שפתיה, עכ"ל. והבן ששבועה יסודו מבטא "שפתים". ונדר הוא ביטוי הלב. עיין ערך קטן פה בשם המהרש"א. וכתב שם המלבי"ם בהמשך דבריו, וז"ל, שהלשון וכל כלי המבטא, הם רק שלוחי הלב, שע"י יגלה מחשבותיו אל זולתו. וע"כ

הוא מבטא השפתים, והמבטא הכבד שבכל המבטאות הוא מבטא הלשון, עכ"ל. והבן שלכך נקרא ביטוי "שפתים", דייקא.

אבא

בטא, אב-ט.

אמא

נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב (ויקרא, ה, ד). ועיין טעמי המצות (ויקרא) וז"ל, הז' מלכים דמתו ונשברו שמרוב דינים שלהם שהרעו לכן נפלו ונתבטלו (היפך בלט - בטל, עיין ערך קטן עינים - שבירה), וזהו להרע. וב' אותיות ראשונים י"ה להיטיב, שהם או"א שכולם טוב, עכ"ל.

ז"א

בינה, אמא, כלל. ז"א נחלק לו"ק, פרט. נוק' חזר וכלל. ואמרו (שבועות, כו, ע"א) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים, כלל. להרע טוב להיטיב, פרט. לכל אשר יבטא האדם, חזר וכלל.

בעל מפר מבטא שפתיה של אשתו, כמ"ש (במדבר, ל, ט).

נוק'

כתיב (במדבר, ל, ז) מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה. ואמרו (שבועות, כט, ע"ב) שבועות ביטוי נוהגת באנשים ובנשים, בקרובים ורחוקים, בכשרין ובפסולין, בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד, מפי עצמו, וחייבין על זדונה מכות, ועל שגגתה קרבן עולה ויורד.

בקלקול, בטא ר"ת אשה בנדת טומאתה (ויקרא, יח, ט). ובתיקון כתיב (שם, טז, טז) השוכן - אתם בתוך טומאתם, ר"ת בטא.

כתר

אין. ואמרו (כריתות, פ"ב, מ"ד) ששבועות ביטוי נוהגת בדבר שיש בו ממש ובדבר שאין בו ממש.

אין בו חירוף וזלזול, אעפ"כ הוא לפעמים ממר לשומעיו, בשביל שהמדבר מחתך דבורו כל כך בדיוק ומתכוון ע"י כן להקניט את חבירו, עכ"ל. וכתב בתורה תמימה (בראשית, מב, הערה ז) וז"ל, מבטא יונח ג"כ בערך מבטא קשה ועזה, עכ"ל.

תפארת

מושב תלתא, ב"ד. ואמרו (ב"מ, לו, ע"א) כל שבועה שהדיינים משביעים אותה, אין חייבים עליה משום שבועת ביטוי, שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים, כי תשבע מעצמה.

אמת. ושבועת ביטוי בעת שנשבע עליה (להבא) אינה שקר, אלא שאח"ז עובר עליה, כגון שאוכל ושלא אכל, ולאחר זמן נהפך לשקר. ועיין רמב"ם (שבועות, פ"א, הלכה ב-ג). ובתיקון כתיב (משלי, יב, יח-ט) יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא, שפת אמת תיכון לעד.

נצח

כתב באפיקי ים (חגיגה, יג, ע"א) וז"ל, שגמר יציאת הדבור הוא בשפתים כמ"ש לבטא בשפתים, והיינו מכלילות נו"ה, תרין שפון, כי בעת הדיבור אז מתחברים ומתדבקים ב' השפתים זה בזה, וכו', ושנפסק הדיבור אז מתפרדים השפתים, עכ"ל, עיי"ש.

הוד

מודה בפיו, כחינת ביטוי שפתים. וכן בשבועת ביטוי, בעי קרבן בשוגג, וצריך להתוודות על קרבנו.

נו"ה, תרי רגלין. ובחינת עדים, "ועמדו העדים", כנודע. וכתב האבן עזרא (משלי, יב, יח) וז"ל, יש בוטה - והענין דבוק למעלה עם עד שקר, כלומר יש בוטה, ומפרש עדות שקר, והעדות שקר קשה כמדקרות חרב, עכ"ל.

כל הפעלים המורים על הדבור, יבואו גם על הלב, כי הוא הדובר בעצם וראשונה, עכ"ל, עיי"ש.

דעת

משה, וכתוב (תהלים, קו, לג) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם כי המרו רוחו ויבטא בשפתיו. ונחלקו במפרשים שם אם ויבטא קאי על הקב"ה או על משה. עיין רש"י, אבן עזרא, ורד"ק.

שוגג, בבלי דעת. ואמרו (שבת, סט, ע"א) אמר אביי, הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן, עד שישגוג בלאו שבה.

שבועת ביטוי לא השווה בה הכתוב בין שוגג למזיד. ויתר על כן כתב בפנים יפות (ויקרא, ה, ד) וז"ל, כיון דשבועת ביטוי משונה משאר השגגות, דאפילו אם ידע השבועה אלא ששגג בקרבן, חייב עליו קרבן, להכי כתיב סתמא ונעלם ממנו, עכ"ל.

חסד

מים. וכתוב (תהלים, קו, לג) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם, כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו. ובדרך רמז כתיב (בראשית, כה, ח) ויגוע וימת - אברהם בשיבה טובה, ר"ת בטא. וכן כתיב (שם, כד, י) טוב אדוניו בידיו, ר"ת בטא.

גבורה

כתב בפרדס יוסף בשם המלבי"ם (ויקרא, ה, ד) וז"ל, ביטוי מורה על הדיבור ה"קשה" הנדחה מן הנפש בעת רגשותה [התורה והמצוה, ויקרא, סימן ש"י. ואילת השחר, סימן שמ"ה], עכ"ל. וכתב בחשק שלמה (שרשים, ב-ט) וז"ל, יש בוטה כמדקרות חרב, ביטה פעל בינוני. ואין הכוונה על חומר הדיבור ומהותו, כי אם על אופן הוצאתו מן השפה ולחוץ בבחינת ההבהרה, יהיה חומר הדיבור מה שיהיה, ואם

נשמה

כתב בשפתי כהן (ויקרא, ה, ד) וז"ל, יבטא, בא"ת ב"ש, נשמת. אם יבטא האדם, נשמת האדם נפגמת, זה אומרו, יש בוטה כמדקרות חרב, עכ"ל.

חיה

החכמה תחיה את בעליה. וספירת חכמה שניה מרישא, וט' מסיפא, וזהו ב-ט. ובסוד מאין תמצא, מאיר בו א'. וזהו ב-ט-א. והבן, חי, ר"ת חכמה - יסוד, שני ותשיעי, ודו"ק. וכן, ב-ט-ה, ב' פעמים ט', עולה חי, חי-ה.

יחידה

כתב בשפתי כהן (ויקרא, ה, ד) וז"ל, יבטא, בא"ת ב"ש, נשמת, וכו'. "או להיטיב", גימט' "הם אחד" עם המלות, שמחבר כנס"י עם בן זוגה, כשמקיים שבועתו, עכ"ל. ושורש הקיום מכח הארת יחידה שבנפש, מכח אות א' שיש בביטוי. וזהו ב-ט, אותיות שניות, שני מתחלה ושני מסוף, י'. וא' מחברם.

ושלימות הארת יחידה, בבן דוד, לעת"ל. וכתב (הושע, ג, ה) אחר ישוּבו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל - טובו באחרית הימים, ר"ת בטה.

ועיין ירושלמי (סנהדרין, פ"ג, ה"ט) עד אחד מהו לחייב עליו משום שבועת ביטוי.

יסוד

מדת כל. וכתב (ויקרא, ה, ד) "לכל" אשר יבטא בשפתיו.

מלכות

שבע, מדה שביעית, שבועה. וכתב (ויקרא, ה, ד) או נפש כי תשבע לבטא בשפתים. ואמרו (שבועות, כ, ע"א) מבטא - שבועה וכו', ממאי במבטא שבועה, דכתיב או נפש כי תשבע לבטא בשפתים. ועיין מצודות דוד לרדב"ז (מצוה ר"ח).

ובתיקון, בטא ר"ת טהרתו ביום השביעי (במדבר, ו, ט).

נפש

כתיב (ויקרא, ה, ד) או "נפש" כי תשבע לבטא בשפתים.

רוח

התפעלות. וכתב בתורה תמימה (ויקרא, ה, הערה לח) וז"ל, לשון ביטוי הוא הדבור היוצא מלב האדם בשעת רגשות נפשו בתומו ובהתפעלותו, עכ"ל.

וכתב (תהלים, קו, לג) כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו.

מילון ערכים בקבלה

בטא (ביטוי)

וז"ל, וכבר ידעת כי אין בכל מבטא האותיות יותר דק ורוחני, כמבטא ה"א, שאתה מוציאה בלי טורח ועמל ויגיעה, עכ"ל.

ושורש המבטא ע"י הנפש, כמ"ש באמרי נפש (ח"ג) וז"ל, וקראתי "הנפשות נבטאות", מפני הדמותם למבטא, ואין מבטא באות כי אם עם שתוף נפשה, והנפש אינה גוף, אבל כח הגוף היא כמבטא בחמשה מקומות הפה, עכ"ל.

וכתב הרמח"ל באדיר במרום (ד"ה קוצין דשערי תלין) וז"ל, הגלוי וההארה של האותיות הוא סוד מבטא הפה, כי הלא אין מבטים אלא אותיות ודאי, והם האותיות הנמצאות בבנין המדבר עצמו המתגלים לחוץ. וע"כ בדבר ה' שמים נעשו, כי הלא הז"א מן הכ"ב אותיות אלה הוא בנוי, וגלוי הארתם ע"י הפה, עכ"ל.

ושורש הדברים, פעם ראשונה שכתוב בתורה לשון אמירה - דיבור, הוא ביחס ל"אור", ויאמר אלקים יהיה אור. וכתוב וירא אלקים את האור, ראה - הבטה, כי טוב, טוב, טב - בט, שניהם נאמרו באור, והיינו שמבטא השפתים הראשון המפורש בקרא הוא יהי אור, בבחינת דברך מאירים.

כתב במפתח הספירות (במדבר) וז"ל, ואי אפשר לפי טבע המבטא לבטא בשום אות בלתי מורכבת, גם אי אפשר לבטא בשתי אותיות יחד, עכ"ל. והבן שלכך ביטוי שורשו ב-ט, והיינו שאין הביטוי באל"ף אלא תחילתו בבי"ת, והיינו ששייך ביטוי רק היכן שיש הרכבה.

ומחד יש בביטוי שפתיו כח חיבור כנ"ל, ששייך ביטוי רק היכן שיש הרכבה, אולם מאידך יש בו כח חיתוך שפתים, וכמ"ש בעץ הדעת טוב (ואתחנן) וז"ל, הודיע שלא כל תפלה תועיל אם לא שיוציאנה בחתוך שפתים ולא בשתיקה בתוך הלב, וגם שלא תהיה בקול ממש גבוהה הנשמע לזולתו כנ"ל בספר הזוהר פרשת פקודי. האמנם צריך לבטא בשפתים בחיתוך המלות הייטב בהבל היוצא מן הפה ולא בקול ממש, כנודע ההפרש שבין הבל אל קול, עכ"ל.

ויתר על כן מלבד שאי אפשר לבטא אות בלתי מורכבת, יש עוד הרכבה, שאי אפשר לבטא אות ללא ניקוד, והרי שבכל ביטוי יש הרכבת אות עם ניקוד. ובחינת הרכבה נוספת, כתב בברית כהונת עולם (מאמר הסתר אסתיר, פרק מ) וז"ל, נודע מבעלי הדקדוק, כי באותיות מ"ן, צריך סיוע החוטם לבטא בשפתים, עכ"ל

אולם מאידך, המבטא הקל ביותר הוא מבטא של אות ה"א, כמ"ש במגן דוד (אות א)

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית

בטא - אבטת - אבטומטוס - סלבטיקו
אבמטיס - אנבטאות - חבט - שיבוטא

מילון ערכים בארמית

**בטא - אבטת - אבטומטום - סלבטיקו אנמטים -
אנבטאות - חבט - שיבוטא**

אבטי של מים, עכ"ל. והבן. והיפך כך זהו בטח, היינו שבוטח בקב"ה שהכל נעשה במאמר פיו לעולם, בבחינת דברך ה' לעולם נצב בשמים, לעולם דייקא.

וכתב בערוך ערך אמבטים, וז"ל, (ירושלמי שבת פרק במה במה יוצאה, הלכה א), מהו אמבטוס, חמר סלק, פירוש בלשון יוני, שאינו סובל רוכב עליו, עכ"ל. וביאורו כנ"ל, בחינת מבעט ברבותיו, אינו סובל מי שעליו, פורץ כל גבול. ולהיפך, כתב בערוך ערך אנבטאת, וז"ל, פירוש כתלים, עכ"ל. והיינו גבול ומחיצה של כותל, היפך המבעט שבועט ומבטל גבולות אלו. ושורש כל הגבולות, בבחינת הן הן גבולות עולם, הוא דבר ה', מבטא של השי"ת.

ומי שמבעט, תיקונו לחבוט בו, או ע"י "שבט" וכד' בפועל, או ע"י דיבור בוטה כמדקרות חרב. או ע"י הבטה חדה, בבחינת מש"כ (תהלים, קד, לב) המביט לארץ ותרעד (ובקלקול זהו ירבעם בן נבט").

וכתב בערוך, ערך בטן, וז"ל, ובוטנא, פירוש נפיחא, עכ"ל. והבן שלתתא נגלה נפיחות זו בבטן ע"י עיבור. אולם השורש לכך בפה, שבו צריך לפוח, ובכל דיבור יש מעט נפיחה, כמ"ש (בראשית, ב, ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובתרגום לרוח ממללא, ובכל רוח ממללא גנוז ויפח. וע"ש כן נקרא בטא, לשון נפיחה. ועיין ערוך ערך פרחא.

ותיקון שלם של בטא, הוא אצל בבא בן בוטא.

כתב ברד"ק (ערך בטא) וז"ל, בטא - לבטא בשפתים (ויקרא, ה, ד) לכל אשר יבטא האדם (שם), והשם או מבטא שפתיה (במדבר, ל, ז), ענין כולם או פתחון ששפתים יקרא מבטא, והפעל הקל יש בטא כמדקרות חרב (משלי, יב, יח), הה"א תמורת האל"ף, עכ"ל.

והיפך אותיות בטא, אבט, וכתב בערוך (ערך אבט) וז"ל, אבטאות של כרכים (שבת, מ), פירוש, בריכות שעושין בבית המרחץ (ובהם טובלים, טבל, בט-ל), וי"א עביט של מי רגלים (אבט - עביט), וי"א אשטובא, עכ"ל. ודרך להיות במים רבים שבוטא - דג גדול, ולנותנו באבטיה גדולה. ודרך האדם כאשר ידבר, פעמים נזרק רוק מפיו, ופיו מעין עביט של מים, והבן.

עוד כתב בערוך בערך אבטומטוס, וז"ל, המינים האומרים אבטומטוס הוא בעולם, פירוש בלשון יוני מניע בלתי עצמו בלתי מניע חיצוני, וגם מלה זו מורה על דבר בא במקרה זולת כוונת פועל, עכ"ל. והאמת היא, שבדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאו, והיינו שתנועת כל דבר, שורשו במבטא שפתים, לכן המכחשים שהכל נעשה ע"י מבטא שפתים של הקב"ה, נקראים אבטומטוס, ולפ"ז זהו שורש מבעט, והיינו שמבעט בשורש הדיבור, ביטוי שפתים. ומשורש בעט, מילת סלבטיקו, ופירש בערוך (ערך אגריאון) וז"ל, פירוש, בהמה ביער שאין לה אדון, עכ"ל. וכל מבעט כגון מבעט ברבותיו אין לו אדון. ונודע ששם אדנות שורשו בדיבור, בבחינת אדנ"י שפתי תפתח. וכתב בערוך (ערך אודנא) וז"ל, פירוש אודנא,

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בטא (ביטוי)

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בטא (ביטוי)

ז

גדר ה'מבטא' - הבטה בעין שיצאה לפועל באמירה • ראייה של עין טובה מולידה לשון טוב וראיה של עין רעה מולידה לשון הרע • גדר הבליטה שבהבטה דקלוקל שמתלשלת לסיפור לשון הרע • הראיה - שורש כח הדיבור שבפיה ושורש כח האכילה שבפה • שורש ה'בטן רשעים תחסר' - הצרות עין שרואה את המאכל בחסרונו • עומק ה'מים גנובים ימתקו' המתגלה באכילת הרשע - מכח שאין לו באכילה את חלקו שלו אף כשהאוכל הוא קניינו • עומק ה'תשלומי כפל' דגנב - מכח שאינו מתחבר לממון כמות שהוא אלא ל"יש לו מנה רוצה מאתיים" • עומק הבליטה דתיקון המתגלה בהריון מכח ה'עובר ירך אמו' • סדר תהליך האכילה המתגלה באכילה דתיקון לעומת ה'הלעיטני נא' שבאכילה דקלוקל • שורש האכילה דתיקון שמתגלה במן שבאה מהדברי תורה לעומת שורש האכילה דקלוקל של "בזעת אפיך תאכל לחם" שבאה מסיפור לשון הרע • כח האכילה שבפה מכח ה'מדבר' שבפה ועובר שאין לו כח דיבור אכילתו מאמו משורש דיבורה של אמו • אכילת העובר מכח הטבור - גילוי שורש הראיה של האכילה בבחינת 'טובה ראייתה' שבטבור • שורש ה'טוב עין' של משה רבינו שמשלשל ל'דבר אחד לדור' ומשם משתלשלת האכילה שבירידת המן • גילוי ה'בטן רשעים תחסר' מכח הפסולת היוצאת לעומת האכילה השלימה שבמן מכח שנבלע באיברים • עומק המחייב של המצוות מכח "מושבע ועומד מהר סיני" - בכדי להגיע לשובע השלם שע"י קיום המצוות • הרע שיוצא באופן של רע לעומת הטוב שנבלע באיברים

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בטא (ביטוי)

זי

המקור לשורש ביטוי בתורה • ביטוי להרע או להיטיב • שורש השבועה להרע ולהיטיב הוא בעץ הדעת טוב ורע ובחטא אדה"ר • ביאור מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא האם חייב אדם על שבועה לשעבר • שבועת ביטוי ושבועת שקר • במעשה הדורדור שהרג את כל החכמים ועיוור את בבא בן בוטא • התיקון של דבר בולט הוא החסר שמשלים אותו וכך הם הופכים לאמת • התיקון של ארץ ישראל • ביטוי דתיקון

כד

סוגיות במחשבה בטא (ביטוי)

רל"א שערים

כז

צידוף

ב-ט • ב-א • ט-א

קבלה

לג

בלבביפדיה קבלה בטא (ביטוי)

אור א"ס • צמצום • קו • עיגולים • ישר • שערות • און • חוטם • פה • עינים • שבירה • עתיק • אריך • אבא • אמא • ז"א • נוק' • כתר • חכמה • בינה • דעת חסד • גבורה • תפארת • נצח • הוד • יסוד • מלכות • נפש • רוח • נשמה • חיה • יחידה

לח

מילון ערכים בקבלה בטא (ביטוי)

ארמית

מא

מילון ערכים בארמית

בטא - אבטת - אבטומטוס - סלבטיקו אבמטיס - אנבטאות - חבט - שיבוטא